Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 4 (4329). ШИНАРДИ, 10 январь, 1967 шу. Мах 2 кеп.

ПЯТИЛЕТКА ШОЛЛАГІА ШУ

Пятилетка шоллагІа шу дІадоладеннад. КІира да кердача, юбилейни шера программа кхоачашъяра къовсам дІаболабенна. Ди тІехьа яржаш латт предприятешка, колхозашка, совхозашка социалистически яхь.

Пятилетка шоллагІча шера дикача толамашца чуеннай Нохч-ГІалгІайче. Республика промышленноста къахьегамхоша ханал хьалха кхоачашйир 1966 шера план промышленни производства ерригa объем лаьрхІача а дукхагІйолча керттерча изделешка диллача а. Планал совгІа дуккха мехкдаьтта, газ, мехкдаьттах йоалеи химически продукци, тийга хІамаш, кхачан продукташ кхаьчай Даьхенга. Эзараш керда квартираш кхаьчай бахача нахага. Городашка а юрташка а хьалъяьй керда школаш, бериий медицински учреждениеш, культура очагаш, столовеш, магазинаш, кхыяраш.

Во яц Нохч-ГІалгІайчен юрташкарча къахьегамхой итогаш а. Цар плапал совгІа дуккха ялат, шекара свекла, баьцадаараш, комсаш, сом, дулх, шура, фуаш, тха деннад мехка.

Вай доккхалде йиш йолаш да дІададахача шера карагІдийннарех. Цхьабакъда, толамаш мелла доккхий дале а, дицдалийта йиш яц кердача шера вай халкъа боахама хьалхашка латта декхараш чІоаггІа низ тІа ца бахийтача кхоачашдулургдоацаш хилар. ХІара болхлочо, хІара колхозхочо, хІара специалиста инициатива йолаш, хьинаре, творчески къахьега деза кердача шера. Иза кхетадеш ба вай республикера къахьегамхой. Городашка, юрташка, станицашка шерра яьржай Советски Іаьдала 50 шу дузача денна толамца накъададахара хетаяь социалистически яхь.

Поккхий а сийдолаш а я юбилейни шера планаш. ВорхІазлагІа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагІча сессе белгалдаьккхача тайпара цун керттера декхараш да: промышленности юрта боахамя дІахо дегІабоалабар, общественни производства структура, тоаяр, халкъа боахама дерригача доакъой технически боарам лакхбар, производство дегІайоалаеча экономически стимулий лоархІам лакхбар, советски наьха материальни а культурни а боарам лакхбар.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча совета ворхІлагІча сессе тІайийцача 1967 шера халкъа боахам дегІабоалабара планага а бюджетага а хьежача юбилейни шера чІоаггІа дегІая езаш я республика экономикеи культуреи. Дукха керда предприятеши цехаши хьалъе йоалалургъя укх шера, дукхагІа йола предприятеш планировани экономически стимулироваии кердача хьалашка болх бе йоалалургъя, мехкаьтта, газ, мехкаьттах йоала продукташ, химически продукци, электроприбораш, халкъа эша товараш санна йола лоархІаме продукци арахецилга алсамдаргда.

ЛоархІаме декхараш латт кердача шера колхозхоштеи совхозий болхлоштеи хьалхашка. Производствана интенсификаци ярей цун материальни база чІоагІъярей парда тІа кердача шера лакхбе беза юртбоахама культурай хьувкъами хьайбай продуктивности, кхы а лакхагІа айбе беза юрта боахам.

1967 шера кхы а хозъе еза вай городаши юрташи, хьалде деза итташ эзараш квадратни метраш йола нах чубаха цІенош, дукха керда культурно-бытови объекташ. Тоаде деза халкъа образованеи унахцІено лораярей гІулакх, дикагІа Іалашбе беза баха нах царна эшача товарашцеи кхыча гІулакхашцеи.

Паччахьалкхен план кхоачашъяр хІара предприяте керттера декхар да. Цудухьа из кхоачашъяра тІехьара къовсам кердача шера хьалхарча деношка а дене шерра дІаболабе беза. Ха эехьа дІаахийта йиш яц. Хилийта йиш йолаш дац предприяте ший бетта план керттерча даькъе кхоалагІча декаде кхоачашъеш дола гІулакх. Болх юххьанца денз ритмах бе беза.

Ховш да планироваие гІулакх во латтача моттигашка ритмично болх бе вІаштІехьдоалаш ца хилар. Цудухьа чІоаггІа теркам тІабахийта беза планироване гІулакх тоадара, ерригача цехашка юкъедоаладе деза хадданза оперативно-производственни планировани елга.

Вай республика предприятей дуккха изделеш дунен тІа дикагІаярашца лоархІаш я. Цхьабакъда, кІезига яц вай продукци эсала йола предприятеш а, еззача тайпара дика яц вайцига хьалъю цхьацайола гІишлош, ремонтни балхаш. Цо хьахьокх продукце дикала дешаш кердача шера даим партийни организацей, боахамий кулгалхой, специалистий теркама кІал латта дезаш хилар.

Шерра баржа беза кердача шерa доллача хІаман кхом бара тІехьара къовсам. Цунна юкъе хила еза ерригa коллективаш, хІара болх беш вола саг.

Юбилейни шера шоашта хьалхашка латта декхараш лоархІаме а бехктокхаме а хилар кхета а деш, пятилетка шоллагІча шера план ханал хьалха кхоачашъяра лакхара социалистически декхараш тІайийду промышленни предприятей, гІишлошъеча организацей, колхозий, совхозий коллективаша. Дукхача цехий, установкай коллективаш юбилейни шера сийна вахте а этта къахьегаш я. Наьха политически къахьегамеи хьинар айдар, цар дІадолалаь дика мелдар хьаллацар, балха тІа дисциплина чІоагІъяр, лакха овсарле йолаш къахьегара болхлоштеи колхозхоштеи эша хьалаш Іалашдар — иштта да партийни организацешта, моттигерча Советашта, профессиональни союзашта хьалхашка латта декхар.

Дицдалийта йиш яц вай хІанз дукха къоастаданза дешаш хилар. Царех керттера дар — балха новкъарле ю кхоачамбоацараш дІадахар. ДІадахача шера итогаша хьахьокх материальни а финансови а рузкъаш кхом боацаш дІаахийтар бахьан долаш цхьайолча предприятей коллективаша дикка зенаш даь хилар. Цхьайолча промышленни предприятеша кхоачашъянзар паччахьалкхен план, мехка яла езаш хинна дикка продукци дІа ца луш йисар. Йолаш я юртбоахама культураш во хьувкъаеш, паччахьалкхен план кхоачаш ца еш йола колхозаши совхозаши а.

Цу тайпарча кхоачамбоацарашца машар хила йиш яц. Партийни организацей, моттигашкарча Советий декхар да юбилейни шера план а ерригa пятилетка а кхоачашъяр мел лоархІаме да къахьегамхошта дІахайтар. Цар дІакхетабе беза къахьегамхой Сийлахь-йоккхача Октябра юбилейна сийленца накъабахар советски наьха лоархІаме декхар хиларах.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ РСФСР КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕПУТАТИЙ КРАЯЙ, ОБЛАСТИЙ, ОКРУГИЙ, РАЙОНИЙ, ЮРТИЙ, ПОСЕЛКАЙ СОВЕТАШКЕИ ХОРЖАМАШ ДАРАХ ДОЛА

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

ЯлхазлагІа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета полномочеш 1967 шера 3-ча мартеи иттазлагІа хержача РСФСР къахьегамхой депутатий краяй, областий, округий, районий, городий, поселкай Советий полномочеш 1967 шера 14 мартеи чакхйоалаш хиларца дувзаденна РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

1967 шера 12 марта кІирандийнахьа РСФСР Лакхехьарча Советеи РСФСР къахьегамхой депутатий краяй, областий, округий, районий, городий, юртий, поселкай Советашкеи хоржамаш де.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель М. ЯСНОВ,
РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. ОРЛОВ.

Москва, 1967 шера 7 январь.

РСФСР РАЙОННИ (ГОРОДСКОЙ) ХАЛКЪА СУДИЙ ХАЛКЪА ЗАСЕДАТЕЛИЙ ХОРЖАМАШ ДАРАХ ДОЛА

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

1967 шера феврале — марте РСФСР районни (городской) халкъа судий халкъа заседателий полномочеш чакхйоалаш хиларца дувзаденна РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

1967 шера феврале — марте РСФСР районни (городской) халкъа судий халкъа заседателий хоржамаш долда автономни республикай Лакхехьарча Советий Президиумаша, къахьегамхой депутатий краяй, областий, Московски Ленинградски городской Советий, автономни областий къахьегамхой депутатий Советий, къамий округий къахьегамхой депутатий Советий исполнительни комитеташа.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель М. ЯСНОВ.
РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. ОРЛОВ.

Москва, 1967 шера 7 январь.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙЧЕ ЮБИЛЕЙНИ ВАХТЕ 50

КАДРАШ КИЙЧЪЮ

Механизаторий кадраш тоъаш ца хиларах тІехьадаьлар дІадахача шера Наурски района «Терский» яхача совхозе эзба лаьтта ахара балхаш.

ТІехьа тІайоагІача хана цу тайпара кхоачамбоацараш балха юкъе ца нийсдалийтара къовсам лоаттабу хІанз совхозе. Тракторни парках бизза пайда эцара, шин сменах болх бергбола хьалаш вІаштІехьдахара дирекцеи партийни комитетои лаьрхІар шоай боахама центральни усадьбе производстве трактористаш кийчбара курсаш хьаелла.

Трактористa говзал Іомаярал совгІа курсашка дешараштa довзийтаргда социалистически юртбоахама экономика, лаьтташ делалара, растениеводства, тракторни балхий организаце керттера дешаш.

Совхоза 22 болхло ва хІанз трактористa курсашка дешаш: Пирогов Иван, Батаев Хьамид, Далаев Абдул, иштта кхыбараш а.

Лаха безаш хиланзар хьехархой а. Курсашка хьеха баьхкираш совхоза юртбоахама говзане специалисташ ба.

Тешшаме ала йиш я Советий Іаьдала 50 шу дузача юбилейни шера бІаьстан юхьерча, ахкан кхашкарча балхашта кхоачам хиллал механизатораш хургба аьнна.

Б. МАГОМЕДОВ.

СИХДЕ РЕМОНТ ЯРА БАЛХАШ

Юртбоахама техникана ремонт а яь бІаьстан балхашта ханнахьа из кийчъяра къовсам лоаттабеш ба республика механизатораш.

Мишта вІаштІехьбаьккхаб из болх Сунженски района Ленина цІерахча колхозе?

Укхаза эгтара хьалха белгалдаккха дезаш да юртбоахама техникана ремонт яра график ца хилар. Мастерской заведующе нов. Кагирова дувцачунга ладийгІача, хІанзалца график йоацаш даьд механизатораша ремонтни балхаш. Октябрь бутт хьахилалехьа оттае езаш йола график оттаьяц. ХІанз а тІехьа мастерской заведующещна, ремонт еш боахкача механизаторашта бІаргаейнаяц из.

ХІанзалца шоаш масса трактор тоаяьй а хІанзчул тІехьагІа шоай тове езар мелдий ховш а бац уж.

Ремонтни балхаш во лелара бехк «Сельхозтехника» объединенена дІатІабехк мастерской заведующе нов. Кагирова. Эшаш йола запасной оатхалаш лоаттаяц тхона объединене», — йоах цо. Бакъдар аьлча, бехке шоаш ба. МалагІа оатхал шоашта мала ешаргъя ца ховш хилча, ханнахьа заявкаш дІа ца телаш хилча хургйий запасной оатхалаш? Нов. Кагирова ремонтни база тоъаш яц яхе а, укхаза йолча торонех а бизза пайда ийцача ремонт яра болх дикагІа леларгбар.

Тхо цига долча хана массехк саг мара вацар болх беш, хІаьта уж а цхьа-ши сахьат далалехьа дІабахар.

Укхазара ремонтни балхаш мишта вІаштІехьдаьхад аьнна техкача бІаргагуш да, колхоза кулгалхой юртбоахама техника ханнахьа ремонт а яь кийчъе сагота боацилга.

А. АЛБАКОВ, тха собкор.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ОКТЯБРЬСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦЕ 50 ШУ ДИЗАРА КИЙЧО ЯРАХ

1967 шера 4 январера КПСС ЦК соцам

1967 шера 7-ча ноябре 50 шу луз Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци котъяьннача дийнахьа денз.

Советски халкъо, хІаьта цунца цхьана дерригача мехкий къахьегамхоша а чІоаггІа цезаь белгалдоаккх дунен тІа эгтара хьалхара социалистически паччахьалкхе хьахинна из дерригдунен-исторически ди. Октябра 50 шу дизар — из марксизма-ленинизма, болхлой болама идеалий, пролетарски интернационализмаи халкъий доттагІалени котало.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце «хьайийлай дерригдунен историе керда зама» (В. И. Ленин), капитализм еха дІаялара зама, социализмагахьа лостаяьй адамлен кхелаш. Дунен социально-политически сурт овлангара денз хийца йола Октябрьски революци идеяш котъювлара, сийлахь-доккхий революционни хІамаш карагІдувлара белгалонца хьаленал дІадахача ах бІаь шера адамле дегІаахар.

Октябра шоаткъе итт шу дизар — коммунизма, марксизма-ленинизма, вахаро бакъбеш болча Владимир Ильич Ленина — Октябрьски социалистически революцена дегаш ураоттадаьчуни из вІаштІехьъяьккхачуни, Коммунистически партии Советски паччахьалкхеи хьаьчун а цар баьчча а, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама цхьоагІо бахьан долаш къовсам лоаттабаьчун хьехама коталоний цІей. Ленинизм — массаза а дийна латта революционни уйлаи, революционни гІулакхий, революционни къонахчала дийна хьаст, ленински идеяшта тІехьадувл общественни социальни эргало е гІертача наьха керда-керда ноахалаш. Ленина цІи боарам боацаш еза я планете мел дахача халкъашта, кердача дунен символ а хинна дІаэттай из.

Советски Іаьдала 50 шу дизара кийчлуш, Коммунистически парта, советски халкъо цІаьнха а кхы цІаьнха а дІахьайкабу ший низаш, ший тІех хьаьнал революце гІулакха къахьегача наьха ираз бахьан долаш лоаттабеча къовсама дІадеинача Ильичацара шоай безам, дІакхайнаду цІакха а шек ца доалаш цун васеташ дизза кхоачашде, Октябра карагІдаьннараш лораде а дебаде а лаьрхІа диаш хилар.

Историе чухь эгтара хьалха помещикийи капиталистийи доал дІаладьккхад Октябрьски революце, йохаяьй эксплуататорски строй. «Дерригa Іаьдал Советашта» яхаш лозунг а долаш болхлой, къахьега ахархой, салтий, матросаш къаьнача дунена штурме чхаб, хІаьта кот а баьнаб. Пролетариата диктатура оттаяьй, хьахилар паччахьалкхен керда тайпа — Советски социалистически паччахьалкхе. ДІайолаеннай къахьегамхоша доал дузама. Халкъех дола аламаш экономически, социальни, политически Іазапах дахар, классовии къачангахьарчеи Іазапа уж кІалхарлахар, къахьега нах массе оагІорахьара дегІакхувлар керда дуне хьалларо дерхІар а хинна дІаэттад. Цунах доалл Октябра революционни гуманизма кІоаргагІа дола маІан.

Октябрьски революце хьадийлал дерригдунен истори дІаяхача хана дегІаахара берригача леламо хьалхашка оттаяь общества кхоаненах, социальни прогресса маІанах, тІемахи машарахи, дунен цивилизаце кхелех йола овлангара проблемаш кхоачашъяра наькъаш.

Октябрь котбаларо бакъйир социалистически революцех йола ленински теори. Исторически тохкамах чакхбаьннаб:

капитализм еха дІаяланзеи социализм чІоагІъяланзеи ярг ца хиларах;

Коммунистически парте кулгаллеш йолча болхлой класса революцерчеи керда общество хьалъечарчеи авангардни лоархІамах;

пролетариата диктатурахи социализм котъяккхар духьа лоаттабеча къовсамерча цун лоархІамахи;

пролетариата диктатура форма хиларах тарра Советехи бокъонца долча халкъа Іаьдала, социалистически демократе органехи;

социальни кортамукъале бахьан долаш лоаттабеча къовсаме хоадамболлаш бола ниіз хиларах тарра болхлой классо кулгал а деш ахархошцеи къахьегамхой кхыча тайпашцеи болхлой класса цхьоагІо хиларах;

мехка индустриализаци ярахи юрта боахама социалистически эргало ярахи;

къамий дош къоастадара наькъех;

къахьегамхой вахара боарам лакхбарахи культурни революци ярахи бола марксистско-ленински хьехам.

Октябра 50 шу дизара накъадодаш, советски халкъо итогаш ю къовсам лоаттабеши коталонаш йоахаши ах бІаь шера хьабенача наькъа. Из — помещичье-капиталистически строягара овлангара дена социалистически эргалонаш ярга, эксплуатаци фий ца ховш йолча обществага; къахьегамхой политически бокъонаш ца хиларгара — социалистически демократега; халкъашта къамангахьара тІалаттача Іазапагара — цар паргІатонгеи нийсхонгеи, доттагІалга а вошалга а; технико-экономически гІулакхашта тІехьадисаргара — хІанзарча индустрегеи механизированни коллективни юрта боахамгеи; йоазув-дешар ца харгара — бІарга ца яйнача тайпара чІоагІа образовани, Іилма, культура лакхъяларга кхаччалца бола никъ.

Октябра денешка, граждански тІемом кхыча мехкий интервенцеи шерашка къаьстта бокхача низаца гучадаьлар болхлой класса, къахьегача ахархой доккха революционни денали турпалали. ГІайре санна, моастагІал долча низий океано гобаь яр Советски республика, ца яла йиш йоацаши касттеи хІалак хинна дІаяргъя яхаш хьалхадоахар цунна моастагІаша. Цар долла хІама лора къонача Советски республика садикъари из йохаяь дІаяккхари духьа. ІалЬмате доккхий низаш яйшар кІайгвардейцийи интервентийи цІера гом бохабара, экономически блокада, моцал дІаяккхара, хІалак хинна боахам юхаоттабара. Коммунистически парте кулгалца болхлошеи ахархошеи, цІеча Эскаро кІалхардаьхар революцена карагІдаьннараш, бохабир моастагІий. Боахам хьалбе болабелар мохк.

Халкъа боахам юхаметтаоттабечеи хьалхарча пятилеткайи шерашка дукхача къахьегамхой турпалал хилар — вай общества историена юкъерча йицлургйоацача оагІонех цаІ. Советски наха кхоадьдац е низаш а, е рузкъа а, ховшшехьа а шоашта вахара халонаш тІаийойра, тІагІертта къахьегар мохк тІехьабиса хилар дІадаккхари цунах низ бола социалистически держава яри духьа къонахчала образецаш а гойташ.

ЦІаккха дицлургдоацаш да фашистски захватчикашта духьала лоаттабаьча Сийлахь-боккхача Даймехка тІом тІа советски халкъа карагІдаьннар. Халеи цІий мехкаши хилар из тІом, боарам боацаш доккха да цунах даьнна зулам. Цхьабакъда, Октябрьски революце хьаяхеллача советски общественни паччахьалкхени строяс къизагІа йола халонаш империалистически реакце эгтара хьаьрагІа дола низаш, прогрессеи цивилизацеи бирсагІа вола моастагІа — гитлеровски фашизм йохаяро хьахьекхар, социалистически паччахьалкхен бохалургбоаца низ. Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІом тІа Советски Союзо яьккхача котало торо хилийтар Европаи Азеи цхьадолча мехкашка социалистически революцеш дегІаахара, къамий-кортамукъален болам чІоаггІа айбара аьттув бола хьалаш вааІаштІехьдаха.

Социалистически строя низ къаьгга хьагучабаьлар тІом дІабаьнначул тІехьагІарча шерашка а. Лоаццача ханашка овкъараи чухийрдача гІирсий гувнаштеи юкъера хьальоттайир городаши юрташи. Бизза юхаметтаоттабир тІемо бохабаь боахам, керда толамаш даьхар экономика, Іилма, культура дегІакхувлара, шерра коммунизм хьалъяра хана чу белар мохк.

Историе вай мехка хьалхашка увттаьаь доккхий декхараш кхоачашдеча советски халкъо хьахьекхар хьинар, революционни цхьоагІо, децал, даххетамера дисциплина, кхоачашде лаьрхІача тІаккхуш хилар.

Вай халкъо массаза а беза болаш агалоаттабергба паччахьа набахтенашкеи ссылкашкаи байна революционни къовсамхой, большевикаш-ленинцаш, социалистически революцеи граждански тІемеи халкъа турпалаш. Вай лаьттан тІа дуккха Іодахад кІайгвардейций, интервентий, фашистски захватчикий кулгах байнача халкъа дикагІа болча миллионаш къонгийи мехкарийи цІий. ЦІаккха а йоргъяц вай Іаьхен паргатои лоІами кІалхарбаьккхача халкъа къонгийи мехкарийи сийле. ЦІаккха а бицболийтаргбац къонахчал долаш хьалхара пятилеткаш кхоачашъяьраш, керда заводаш, колхозаш, совхозаш хьалъяьраш. Даим дахаргдa советски общества материальни духовни рузкъаш шоай къахьегамца дебалерий гІулакхаш.

Бокха ба вай халкъа никъ. Доккха да цунна карагІдаьннар. Даим хьонхам а хинна латтаргда из тІехьа тІайоагІача тІехьенашта, паргІатон никъ мел хаьржачашта.

Ах бІаь шера мехка лаьттан тІа теркаш ягІа социализма ЦІе байракх. Ах бІаь шера Маркса, Энгельса, Ленина идеяш кхоачашъеш хьадоагІа советски халкъ. Цунна дукха хІамаш дуленнад, дукха хІамаш карагІдаьннад. **Социализм йиззан даиманнеи СССР-е котъялар а коммунизм хьалъярга доалар а — вай мехка хиннача революционни эргалений эгтара лоархІамегІара результаташ.**

Октябра 50 шу — из да тешшаме чІоагІа дегІаахара темпаш йолаш а эгтара чоалханегІара Іилча-технически проблемаши халкъа боахама декхараши кхоачашде низ кхоачаш йолча кердагІча техникаца Іалашъяь а йола **йоккха социалистически промышленность хьаяр.** Советски Союзах низ бола индустриальни держава яр — болхлой класса, дерригача халкъа сийлахь-йоккха котало. Вай мехка болхлой классо лораеш а лелаю, дегІа а кхувл хьалхарча пятилеткай сийлахьа къахьегама традицеш.

Октябра 50 шу — из да юрта кооперировании яра ленински план кхоачашъяр, йоккха социалистически юртбоахама производство хьаяр. Колхозни строй котъялар бахьан долаш юртарча вахара наькъа социальни эргало яьй. Лакхъеннай колхозхой материальни хьал-торо, бустам боацаш чІоагІа лакхбеннаб юрта къахьегамхой политическии культурнии боарам. КІаьдбалар фуд ца ховча хьинарца къахьег сийлахьча колхозни ахархоша, совхозий болхлоша юрта боахам дІахо айбелга, Даьхен рузкъаш дебаделга Іалашдар духьа.

Октябра 50 шу — из да халкъа вахара боарам айбер. Къахьегараи салаІараи, медицински гІулакхаш дара а пенсешца Іалашбара а йола бокъо советски наха естественни хиннеи цунга уж дІаІеман гІулакх а хинна дІаэттай. Советски сага кхоаненах бола тешам беннаб социализмо; цун садуаш бац бе болх ца хиларах, низаш дергхиларах, къел тІаккхоачаргхиларах бола кхерам. Сага, цун праза йоакхо елга партенеи паччахьалкхеннеи эгтара чІоагІагІа дагадоаллар да социалистически обществе.

Октябра 50 шу — из да культурни революци чакхъяккхар. Социализмо образовании сердалои еннай советски наха, боарам боацаш чІоагІа лакх а даьд, дІаьхий а даьд общества духовни вахар. Советски Іилмахоша де доаггІача тайпара гІулакх ду шоай халкъа. Советски Іилмо башха-дика результаташ яьхай хІанзарча Іилма-технически прогресса дерригача доакъошка. Доккхий да космос караерзаеча цунна карагІдаьнна хІамаш. ЦІаяхача хана карагІдийнна дикагІа мел дараш шийна чулаьца йола социалистически культура, литература, искусство пролетариата юкъарча гІулакхах дІахада йиш йоацаш дола дакъа а хинна дІаэттай, цар хьинаре новкъостал ду массе оагІорахьара дегІавена коммунистически обществa саг хьалкхевара.

Октябра 50 шу — из я дегІаухаш латта халкъа социальни, политически, идейни барт-цхьоагІо. Къахьегамхой овлангара хьашташ цаІаш хилара ларда тІа тоаеннай социализми коммунизми хьалъяр духьа цхьана лоаттабеча къовсаме хьахиннеи чІоагІъеннеи йола болхлой классеи ахархойи цхьоагІо.

Октябра 50 шу дизара итог я вай Даьхен дерригача халкъий дохаргдоаца социалистически вошал чІоагІдалар. ПаргІатеи цхьатара бокъонаш йолеи — эрсий, украинций, белоруссий, узбекий, казахий, гуржий, азербайджаний, литовций, молдавий, латыший, киргизий, эрмалой, туркмений, эстоний халкъаш, дерригa къамаши народносташи йохаргйоацача Советски Социалистически Республикай Союзе кхотаденнад, цхьана къахьегаш хьалъяьй цар социализм, тоадалара наькъа тІа даьннад, доккхий толамаш даьхад цар экономикеи культуреи дегІакхувлача. СССР халкъий бІарча цаІ болча вежарий дезале лорадир вай Октябра карагІдаьннараш, ІалЬмате йоккхий результаташ яьхай вай воаш хержача наькъа тІа.

СССР — дуккхача къамех латта союзаи социалистически паччахьалкхе — дегІаахара опыто бІаьшерешка ца къоасталуш лаьтта къамий дош къоасталара дола социализма маІани лоархІами хьабелл, пролетарски интернационализма идеяш котъялар шийна чулоац.

Октябра 50 шу — из да кердача дунен, кердача мерала саг хьахилар. Октябрьски революци котъяларца хоадамболлаш къовсам баьржар частнособственнически дунеи оамалашцеи тІехьадисача гІулакхашцеи, цун индивидуализмаца, эгоизмаца, йоахалца. Социализм хьалъеча шерашка овлангара лена хийцар вай мехка наха юкъерча гІулакхий оамалаш. Харцдир къаьнарча общества шерцеи индивидуалистически оамалийи низаш юхакъовлалургдац социализмага яьхача буржуазни идеологашта хийттар. Советски Іаьдала шерашка хьалкхийнай чІоаггІа дегІабена политически сакхетам болаш, къахьегамца керда гІулакхаш долаш, коллективизмаи новкъостий хиларей, советски патриотизма а пролетарски интернационализма а уйланца кхетаяь тІехьенаш. Хьахиннай сага-революционерей вай сийлахь-доккха гІулакх бахьан долаш къовсам лоаттабечуни керда оамал.

Вай мехка хьа а хинна, чІоагІъеннай эгтара шерагІа, эгтара дукхагІа викалаш юкъе болаши нийсагІеи йола социализма демократи. Революце хьаяхеллача Советий Іаьдало — халкъа а халкъа лаьрхІа а долча Іаьдало — хьайийлай къахьегамхоша паччахьалкхенна, производственнии общественнии гІулакхашта доал деча дакъа лаца йола шерра торонаш. Социалистически обществa айбу граждански лоархІами сага сийи, эгтара бакъахьарча гІулакхашта тІаерзаю наьха уйла, коммунизм хьалъяр духьа сакхетаме кхолламаш дара мел эша хьалаш вІаштІехьдоах.

Коммунизма, коммунистически общество хьалъеча миллионаш къахьегамхой юкъеозара школа хиларах тарра лакхлу общества вахарера **советски профсоюзий** лоархІам.

ТІа-тІа шерагІа даржаш латт парте хьинарерча гІончa, советски кагирхой баьччаи организаторей — **ленински комсомола** гІулакхаш. Кагирхой къонахчалеи деналеи сийлахь-йоккха школа хилар советски строй.

Шерра дегІаьхкай кооперативни, Іилма-технически, спортивни, кхыйола къахьегамхой общественни организацеш.

Социализмо Іалашдаь ихалсаг цхьаьтарра политически экономически бокъонаш йолаш хулга. Октябрьски революци бахьан долаш кердача вахаре хьинаре къовсам лоаттабер а хинна дІаэттай из. ТІом лаьттача хана, социализми коммунизми хьалъеча шерашка а сийлахьча советски кхалнаха хьахьийкхад, хІана а хьувкх доккха къонахчал, са ца ходеши хьинареи къахьегара образецаш. Массанахьа а — промышленностеи юрта боахамеи, просвещене а унахцІено лораеча а, Іилмеи культуреи, тІаккхувш йола тІехье кхетаеча, паччахьалкхенна доал деча — коммунизм хьалъерий хьалхарча мугІарашка ба кхалнах.

Октябрьски революце итогаша, историе урокаша харцда йиш йоацаш тешал ду капитализмана гарга совлехаш социализмага хилара. Советски социалистически общество дегІаахаро, цо яьхача результаташа практически хьахьекхад, социализм — из общественни производство плана боарамахи эффективнои дегІаухилга, халкъа хьал-торои культуреи лакхлулга, къахьегамхошта демократии бокъонца йола паргІатои Іалашъеш йола общественни строй хилар.

Социализм хьалъяра опыто хьахьекхад, обществана революционни эргале яр мел чоалхане а творчески а гІулакх да, ше дегІаухаш цунна мел керда проблемаши декхараши, исторически голаш етта езаш наькъаш нийслу.

Дирача классови къовсамашка хьаяьй, дегІаихай, чІоагІъеннай советски общество. Іилмаи социализма идеалаш практически кхоачашъяра чоалхане декхар кхоачашдеш ше долаш, ленински парте кулгалдеш дола вай халкъ цхьанне а биллантa болча кердача новкъа гІолла хьадера. Советски Іаьдал бахьан долаш, социализм котъяккхар духьа лоаттабеча къовсаме кІезига духьаленаши новкъарленаши дІаяха, боарам боацаш йоккхий халонаш шоай яІан тІа кІезига ла йийзаяц болхлой класса, дерригача къахьегамхой.

Юххьанца пролетарски революци котъяьннай экономика тІехьайисай империалистически тІема а кхыча мехкий интервенце а чІоаггІа тишъяьй хиннача цхьан мехка. Советски наха социализм хьалйир гобаьккха моастагІал дола империалистически гом лаьттачеи даим герзацарча интервенце кхерам тІалаьттачеи хьалашка. Кхы юхаметтаоттадургдоацаш адамаш дукха доадаьи ІалЬмате доккха материальни зе даьи йола къизача тІема халонаш тІаэттар вай мехка.

Никъ беш дІадахача шоазткъе итт шера йоккхий коталонаш йоахаш дог гІоздалар санна, иштта хиннача зенийи, цхьан юккъа ца дийннача аьттонийи дувлийтача гІалатийи къахьал а яйзар партенеи халкъаи. **ТІаэттача ерригача халонашта кІалхарйийлар вай парти кхы а дукхагІа чІоагІъенна, кхы а дукхагІа низ бенна йолаш, шин яргйоаца революционни оптимизм йолаши сийлахь-доккха коммунистически гІулакх котдаргхиларах бІубенна йолаши.**

Вай хІанз а кІезига яц къоастанза йола проблемаш. Парте кхетамца мах бу тІалаттаца гІулакхий хьала, цунна бІаргагу кхоачашде ха хьатІакхаьча декхараш, долла хІама ду уж кхоачашдара.

Общественни идеяши системаши хиларах тарра социализма сийлалеи низаши къаьсттача низаца хьагучадаьлар, селлара дукха халонаш тІалаттапе а, хІанзарча дуккхача наха хила йиш йолаш а карагІдоалалургдолаш а дац яьнна хийтта хІамаш социализма эгтара хьалхарча мехка карагІдаларах.

Экономика дегІакхувлареи халкъа хьал-торо лакхъярeи декхараш кхы а толамагІа кхоачашде йиш хулийташ долча дегІаахара лагІа тІа баьннаб вай мохк. Социализм — ше дІахо а дукхагІа дегІаахарца керд-керда кхоачамаши торонаши хьагучайоахаш йола, даим дегІаухаш латта общество. Социализма уж торонаши совлехаши ше - шегІа, автоматически а ца йоалаш, миллионаша сакхетаме къахьегар бахьан долаш чакхйоахаш я.

Боккха ба советски болхлой класса лоархІам керда общество хьакхеллар из хиларах тарра. Цун исторически мисси хьагучаьлар Октябрьски революци ярцеи социализм хьалъярцеи. Болхлой класс — советски общества коммунизмага хьоча наькъа цун эгтара хьалхалаттеи кулгалдуи низ.

Советски Союза дерригдунен-исторически коталонаша бизза бакъбир болхлой класса исторически лоархІамах, цу дерригача шерашка. Октябргара хьадоладенна, вай халкъо КПСС кулгалца, марксизма-ленинизма байракха кІалъэтта хьабалья никъ нийса хиларах бола марксизма - ленинизма хьехам. Коммунистически парте лакхка айяь хьу Ленина сийлахь-йоккха байракх.

Эгтара халагІа йолча ханашка — Советски Іаьдал бахьан долаш къовсай лаьттача шерашка а, Ленин дІаваларах гІайгІа кхаьча къахьегамхой хиннача деношка а, сийлахь-боккхача Дай-мехка тІема йоккхий халонаш тІалаьттача хана — ленински парте дІачуухар вай халкъа башха - дика къонгаши мехкарий цун мугІарашка а этта болхлой класса гІулакх котдаккхар духьа къовсам лоаттабара. Массехана а массанахьа а цІаккха шек ца боалаш къовсам лоаттабечеи гІирсаш хьалдечеи эгтара халагІа йолча участкашка ухар коммунисташ. Революционни къовсам лоаттабечеи социалистически эргалонаш ечеи хана боахамеи культуреи дерригача доакъой болхлой ІалЬмате дукха кадраш хьалкхейкр парте. Коммунистически парти — болхлой классах, къахьегача халкъах, кхолламаш деча халкъах хьаяьнна дулх - цІе, цунна массаза а холу дерригa цо ше хьаллоацаш хилар, партена беза ба къахьегамхой шийх бейна тешам, халкъа хьашташ мара, кхы хьашташ дац цун.

Коммунизм хьалъяра, мехка чурчеи арахьарчеи политикана кулгалдеш Іоаьча ший йІаьхийча опытаца енай КПСС Октябра шовзткъе итт шу дизарга. Къахетам боацаш троцкисташта, кагийбуржуазни авантюристашта, аьттехьарча оппортунисташта, национал - уклонисташта, кхыча антиленински теченештеи группаштеи духьала къовсам а лоаттабеш кІалхарбаьккхаб парте шийи генеральни никъ.

ЧІоагтІеи леррагІеи марксистско-ленински принципашца хьалхе а лелаеш, Маркса — Энгельса — Ленина теоретически тІехьале даим дегІакхувлаши йІаьхий еши КПСС-о бІубенна дуг советски халкъ коммунизм хьалъяра новкъа, толаме кхоачашъу шийна тІера советски халкъа организаторей политически баьччаи декхар.

КПСС опыт Сийлахь - йоккхача социалистически революце парти, хьалхагІа массе тайпара — патриархально - родовойчунгара йолаенна капиталистическичунга кхаччалца — социально - экономически укладаш

(ДІахододар 2-ча оагІо тІа).

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ОКТЯБРЬСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦЕ 50 ШУ ДИЗАРА КИЙЧО ЯРАХ

1967 шера 4 январера КПСС ЦК соцам

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

Йолаш хиннача мехка хьалъьча социалистически общества кулгаллу низ хиларах тарра IалаьмаIе боккха дунен халкъашта юкъера лоархIам болаш я.

Вошал долча мехкий коммунистически болхлойи партеша а халкъаша а теркам тIаберзабаь Iома а еш, керда вахар хьадара шерра пайда ийбу Советски Союзерча социалистически коммунистически гIишлон опытах. Социализм хьалъяра юкъерча вошал долча партей маьхерча опытах шерра пайда ийбу вай мехка. ВIаший хьалкхабарахи новкъостал дарахи, вIаший опыт хувцарах прогресса новкъа ка маьхала а ювлаш вай дIахьалхаахара боккха низ бола фактор хиннай.

Октябра 50 шера чухьа овлангара дена хувцамаш хиннад дунен политикана юкъе. Ший эггара хьалхарча Декрета тIа — машарах долча Декрета тIа вай революце тIа а ца эцаш хоадам боллаш юхатехар дунен халкъашта юкъерча аренера бовхарен низаш дарен политика. Октябрал тIехьагIа дунен политикана юкъе хьахила а хилар вIашдухьал бола ши лостам, ши никъ — социализмах латта машареи халкъий паргIатони никъи империализма чакхбоаха тIемен лоала уттабарен никъи.

Советски пачхьалкхено дIа а кхайкаяь, практике чакхйоах халкъаштеи мехкаштеи юкъе вIаший гIулакхаш леладара керда принципаш, цхьатарра бокъонаш хилара, суверенитета, чурча гIулакхашта юкъе ца гIертара принципаш. Советски Союзо, машарах долча ленински Декретагара дена йола а я, чакхйоах халкъашта эггара чIоагIагIа дагадоахкарашта маьшна йола арахьара политика. Из я социализми коммунизми хьалъяра аьттув бола хьалаш Iалашдара, социалистически мехкий барт-цхьоагIон уж кхотадалари чIоагIдара, къамий а социальни а хьакъехьа мукъадалара халкъаша лоаттабу къовсам мамогга хьалкхабара, дегIаухаш доагIача къоначча мехкашца цхьана гIулакхаш леладара, эрг-эрга социальни строй йола пачхьалкхенаш машаре цхьана яхара принципаш ларрагIа чакхъяхара, адамле дунен кердача тIемах кIалхаръяккхара болча къовсама политика.

Октябра 50-гIа шу дизар советски халкъо белгалдоах вай мехка дунен халкъашта юкъера позицеш дIахо а чIоагIъялара хьалашка. Советски Союзо доккха дакъа лувц массане а юкъара машари халкъий кхерамзлен лораяра юкъе, дуккха а болча къахьегамхоша паргIато, машар, социальни прогресс бахьан лоаттабеча къовсама гIулакха юкъе.

Ах бIаь шу да Октябрьски революце мохк дунен прогресса керте а баьнна бодаш латта. Лакха дегIаенача социалистически общества доазонашка а кхаьча, вай халкъо боарам боацаш чIоагIа шеръяьй дерригача дунен тIа социальни хувцамаш хулга сихдара влияни яра йола шийторонаш. СССР-е социализми коммунизми хьалъяр — дунен революционни процессах доалла цун лоархIамегIара дакъа да. ХIанз социализма эггара хьалхагIа а ший хьоккама дикала низаца влияни ю дунен дегIаахара. Социализма идеалашта гIулакх де оттабаь вай пачхьалкхен Iалаьмате боккха низ, цун хьоккхами сийлеи, дунен халкъашта юкъерча аренера цун хьинар тIа-тIа боккхагIча лоархIаме хулаш доагIа дерригача мехкий къахьегамхой хьашташта машарена дунен проблемаш къестаяра.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци Iалаьмате боккха дунен халкъашта юкъера лоархIам болаш я. Цо сихбаьб дунен тIара исторически событей лелам. Марксизма-ленинизма идеяш. Октябра идеяш дерригача лаьттан тIа гIолла дIаяьржай, цар халкъаш гIовттадаьд шоай теIадерашта духьаларча, шоай паргIато а шоаш кхычарех тийша уллаш хIама доацаш хилийтар а бахьанерча къовсама. Октябрьски революце яьхача коталонех дунен дерригача доакъошка революционни хувцамаш дара низ кхоача бала хиннай.

Европеи Азеи дуккхача мехкашка а американски континенте — Кубе а социалистически революци котъялар, социализма дунен система хьаяр — из да Октябро дIадоладаь дуне революционни кердадоаккхилга дIахоладахар.

Октябрьски революце хьагучаьйнкхар социализма байранх лелаери из бахьане керттера къовсам доаттабери махиллара, хIанзарча хана эггара хьалха латта а эггара чIоагIагIа къовсам лоаттабу а классовой низ махиллара йолча болхлой класса дерригдунен-исторически роль. Цо низ кхоача стимулаш елар дунен халкъашта юкъерча болхлой класса революционни болама, из хIанзарча ханарча эпоха юкъамоттиге оттаеш хьалха а яьккха.

Октябрьски революцех къамаш мукъадахара болам дегIаахара юкъе хувцам эиккийта доазув хилар. Цо дIахьекхар халкъаш къамий хьакъехьа дизза мукъадаха йизза торо хилар бакъдолга, колониальни система кризис йолаялийтар, къамаш мукъадахара революцешта йола боккъала перспектива хьагучаяьккхар. Колониальни империеш йохаяь дIаяхар, хьалха лоалла лоаттадаь халкъаш хьинаре а шоай лоIаме а дола низаш махиллара дунен халкъашта юкъерча вахара юкъедахар, уж социальни прогрессага кхувш хилар — из деррига а Октябрьски революцеца, социализмана карагIдийннарашца, дунен халкъий классовой а империализмана духьаларча а къовсамца хадаргдоацаш дувзаденна да.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце:

социализм бахьанера пролетариатеи кхыча революционни низийи къовсам къамий-колониальни низIоткъама духьаларча тоIадаь доахкача халкъий къовсамца цхьан тоатолагIа вIашагIтехар. Цо хьагучаьдькхар империализм эшаяр духьа, къамий а социальни а паргIато хилийтар духьа халкъий къамаш мукъадахара къовсамца болхлой болама цхьоагIо хиланза яргйоацилга а из денале йолга а;

дунен халкъашта Iалаьмата йоккха революционнизирующи влияни йир, дерригача мехкий пролетариата къовсам лоаттабанза Iерг ца хилара уйла чIоагIйир, тоIадаь доахка къамаш сомадаьха гIовттадир, шерра социальни тIоанаш хьинарерча политически вахара айдир;

Iалаьмате боккхача боараме гIо дир дерригача дунен тIа болхлой класси къахьегамхойи вIаштIехьбаьна хилийтара; из хьагуш хилар коммунистически партеш дегIаахарах, профессиональни союзаш, кхалнаькъа а кагирхой а организацеш, общества деррига прогрессивни низаш чехка дегIаахарах.

Октябрьски революцех хIанзарча ханарча дунен коммунистически болама колыбель хилар; цу боламах вай деношка дуне социалистически наькъаш тIа революционни юхаэргадаккхара болча къовсама влияни йола политически низ хиннаб. Коммунистически боламо бакъдаь дIахьекхад къахьегамхой хьашташ чIоагIа а ларрагIа а хьалкхаба могаш ше хилар. ХIанзарча ханарча коммунистически болама стратегически никъ къоастабаьб коммунистически болхлойи партей викалий московски совещаней Декларацеи тIеи Заявленеи тIеи; царна тешаме хилар — дIакъастаргдоацаш марксистско-ленински партеех доалла гIулакх да.

Ах бIаь шерарча исторе бакъ а даь дIахьекхад марксизм-ленинизм бакъен йохалургйоацаши хилар а реформизми социал-демократизми низ боацаш хилар а. Опыто хьахьувкх ка маьхалъювлараш дIа-са ца ластташ марксизмаца-ленинизмаца хьалхале лелаю коммунистически партеш хилар, моллагIча тайпара яле а йола марксизмана-ленинизмана ю ревизи, хьаштдолча тайпара а марксизмана-ленинизмана меттел псевдореволюционни даьсса хабараши догмаши хилийта гIертилга деха дIададанза дусаш ца хилар.

Социализманеи капитализманеи юкъе, прогресса низаштеи империалистически реакцеи юкъе машар хургбоаца къовсам латт. Истори юхасоцаде, революционни мукъабалара болама низ бола тоатол юхаоза гIертача империализма ца деш цхьаккхе а тайпа тийшабалхаш дисац. Американски империализм, шийна дунен жандарма функцеш тIа а ийца, дунен тайп-тайпарча районашка провокацеш чIоагIъеш йоалл. США империалисташа гIаьрахой тIом хьоабаьб вьетнамски халкъа духьал, уж гIерт халкъий паргIатони кхычарех тийша уллаш хIама доацаш хиларен садикъа, шоай оалал оттаде.

Цо дIадех агрессорашта хоадам боллаш юхатохам бар духьа, империализмана духьал къовсам лоаттабар духьа дерригача революционни прогрессивни низий барт-цхьоагIо чIоагIъелга.

Ах бIаь шера опыто гуччахьа хьувкх революционни низий къамий а интернациональни а декхараш декъа ца далара хьакъехьа йола марксистско-ленински положени талхаргйоацаш хилар. **Пролетарски интернационализмана тешаме хилар — хIара къаьст-къаьстача мехка а дунен халкъашта юкъерча масштабе а революционни гIулакх ма маьхала а ювлаш дIахьалхаахара тешам.**

Советски Союз империализмана духьаларча къовсама хьалхарча мугIара латт. Ший интернациональни декхар сийленца кхоачаш а деш, КПСС деррига низаш тIаухийт социалистически система кхотаенней низ кхоачаш хилар чIоагIдара, дунен халкъашта юкъера коммунистически болхлойн болам марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма принципий ларда тIа кхотабара; хьалкхоаб капиталистически лоала духьалара пролетариата революционни къовсам, хьалкхоаб колониальни низ-Iоткъаман неоколониализманен духьал къовсам лоаттабу халкъаш, тIера дIа-са ца лассташ чакхбоах къамаш мукъадахара низашпара цхьоагIо чIоагIъяра никъ.

Ше болча юххьанцарча деношкара дена деррига дунен пролетариатаца, къахьегамхошца интернациональни цхьоагIо йолаш хьабоагIа Советий Мохк. Из цхьоагIо, социализма эггара хьалхарча мехка а санна, иштта берригача дунен халкъашта юкъерча революционни болама а низаш хьадухдувла боккха низ бола хьаст ба.

Советски коммунисташа, дерригача советски халкъо боккхача маьке лерхI шоай доазол дехьарча вокарашта ду интернациональни гIо. Советски наха лагара даргдоацаш да къахьегамхой эггара хьалхара Дай-мохк герз бе а делла лорабеш хиннача эзараш а эзараш а болча интернационалисташа лийца дакъа. Интернациональни барт-цхьоагIон символ хинна дIаьттар «Кулгаш дIалаха Советски Россена тIера!» яха низ бола болам. Советски халкъа цхьанна а хана йицлургъяц СССР-е социализм хьалъеча шерашка, фашизмана духьалара духьале шийца дIайийпача Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема шерашка шийца хинна вошала солидарность.

Дунен халкъашта юкъера революционни болам дегIаахаро, Советий Мехкаца деррига дунен болхлой классен къахьегамхойи безам хиларо, цар цунна гIо деш хиларо вай халкъа дог урауйттаду коммунизм котъякхара болча къовсама. Класса хьакъехьа, машара, демократе, социализма гIулакх бахьанерча къовсама хьакъехьа болча вежарашцарча солидарноста а доттагIала уйла чIоагIа дегIаенай вай партена а халкъа а юкъе.

Октябрьски социалистически революце, дунен революционни болама исторически опыто харцде йиш йоацаш тешал ду къахьегамхой овлангара хьашташ, массе а оагIонгахьара социальни прогресс социализмага долхача наькъашка мара кхоачашлург ца хилара, эггара дукхагIча халкъа нахаца цхьоагIо а йолаш гIулакхаш леладу болхлой класс хIанзарча ханара истори леладу керттера низ хилара, дунен халкъашта юкъера болхлой класса, дунен социализма ше цаI мара йоаца Iилман, боккъала а революционни йола идеологи марксизм-ленинизм хилара, социализма дерригача тоIадаь доаккача къамашта халкъаштен социальни а къаман а мукъадалар, цхьатарра бокъонаш йолаш хуйла, юхахьахулилга хулийташ хилара.

КарагIдаьначох де бокъо а йолаш доккхал а деш, тIайоагIача ханна къьгта перспективаш а йолаш, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50-гIа шу дизара кийчлу Коммунистически парти, советски халкъ.

Вай мохк коммунизмага дIахьалхаьхара йола лоархIамера белгало хинна дIаьттар КПСС XXIII съезд. Парте съездо кIоаргга Iилман тохкам бара ларда тIа къоастадир коммунизм хьалъяра хIанзарча ханарча этапера керттера декхараш. Парте къоаста а дь, чакхдоахаш латт партийни пачхьалкхени вахара ленински нормаш чIоагIъярен дегIакхувларен, балха тIара коллективноста принципаш толашагIча тайпара тоаяра, парте чура демократи дегIакхувлара, критикей самокритикей йоаржаяра, халкъа боахама кулгалдара методаш дикагIа тоаяра хьакъехьа дола лоархIамегIара гIулакхаш.

Парте XXIII съездо белгалдаьча хьатIадоагIача шерашкарча декхарашей планашей дийндеш урауйтаду советски наьха керда низаш, керда хьинар.

Октябрьски революце шу дизара цIей дездела советски наьха оамал а хинна дIаьттад. ХIара советски саго, хIара дезал революце шу дизар белгалдоах эггара дог-гIозагIа, эггара доккхагIа а сийлахьара а хIама хилар санна. Цхьабакъда, Октябра 50-гIа шу дизар — из ше къаьстта дола цIей да. Цу юбилея деношка вай парте, советски халкъо бIарчча исторически замагIа чакхбаьккхача наькъа итогаш ергья. ДIадахар зувш, цун дух тIа а дувлаш, вай кIоаргга кхетаду воашта хьалханиа коммунизм хьалъяра керда декхараш увттилга. Уж ка маьхала а ювлаш кхоачашдаро керда коталонаш йоахаргья Маркса, Энгельса, Ленина хьехама, Коммунистически партена, советски халкъа.

КПСС Центральни Комитето соцам бу:

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизар дездела къахьегамхой сийлахь-доккха цIей. СССР деррига халкъий сийлахьара цIей махиллара, Октябра идеяш, коммунизма идеяш котъяьнна дIаоттар махиллара чакхлакха.

Сийлахь-йоккхача революце 50 шу дизар деддара дикагIбола никъ — из кхоачашланаза долча декхараш теокам тIаберзабар хиларах дола В. И. Ленина дешаш лага а кхоабаш, КПСС ЦК партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама организацешта могаду КПСС XXIII съездо белгальяь планаш кхоачашъяра бола къовсам кхы а шерагIа боаржабелга. Къахьегамхой низаш лоархIамегIа йола ер декхараш кхоачашдара тIадерзаделга:

дIахо а промышленность дикка лакхъяра, Iилманей техникаей карагIдаьнарех мамогга пайда эцара ларда общественни производства эффективность айяра, къахьегама овсарле лакхъяра, планированей экономически стимулированей система тоаяра, общественни отношенеш эргайоахаш тоаяра;

юрта боахам дегIабоалабара лакха темпаш Iалашъяра, юртбоахама производствана интенсификаци яра ларда тIа юртбоахама продукташ дикка дукхагIа яхара;

дIахо а халкъа вахара материальни культурни боарам дикка лакхбара, городе а юрта а нах чубахен культурно-бытовойи гIишлош дукхагIа хьалъяра;

дIахо а социалистически демократи аргаьккха тоаяра, къахьегамхой депутатий Советий лоархIам лакхбара, боахам буллача а культура лакхъеча а цар бокъонех бизза пайда эцара, общественни вахара массе а доакъошка къахьегамхой активность лакхъяра, исполнительни органий, депутатий, гIулакхерча наьха бола халкъа хьалхашкара бехктокхам лакхбара;

вахара социалистически нормаш чIоагIъяра, вай общества революционни традицеш йIаьхий яра, советски патриотизма, пролетарски интернационализма, халкъий доттагIлен уйланца наха массе а оагIоралхьара коммунистически кхетам балара.

Союзни республикай компартей ЦК-ашта, парте крайкомашта, обкомашта, горкомашта, райкомашта, юххьанцарча партийни организацешта могадолда Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дузаш хиларца дувзаденна шерра организационни, политически болх боаржабелга.

Нийса лоархIалла союзни республикай компартей ЦК-аша, парте обкомаша, крайкомаша, горкомаша, райкомаша, юххьанцарча партийни организацеша, къахьегамхой коллективаша Октябра 50 шу дизара кийчо еш хиларца дувзаденна дола дешаш дувцилга. ЦIейна кийчо еш хилара хьалха йола шоай планаш хила декхарийла я хIара область, район, хIара предприяти, совхоз, колхоз.

Къахьегамхошта юкъе беча политически балха тIехь гучабаккха беза вай мехка хиннача революционни хувцамий бола Октябра дерригдунен-исторически лоархIам, дунен процессашта, кхыча мехкашка социалистически революцеш котъялара цо яь влияни, шерра гучаяха еза капитализмал социализм толашагIа хилара овлангара йола белгалонаш.

Массе а эгIоралхьара хьахьокха боагIа Iилма коммунизма идеяш котъяхара тIехьа, антимарксистски течененаштен уклонаштен духьал, парте ленински политика котъялара тIехьа КПСС-а исторически къовсам.

Октябра 50 шу дизара еш йолча кийчоной из дездарой новкъостал де доагIа дIахо а халкъа революционни къахьегамен традицеш, социалистически патриотизм, пролетарски интернационализм дегIайоалаяра, къахьегамхой лакха мораль йола гIулакхаш доахкаш, гражданственноста, буржуазни идеологеца барт хургбоаца, социалистически Даьхен хьашташ массе а хIамал тIех лоархIаргдела, социализмана карагIдаьннараш герз бе а делла лораде кийча хургбола уйлаш йолаш хилийтара царна дуча кхетама.

Юбилей дездара кийчо еча хьинаре дакъа лацара шерра юкъеоза беза къаьна большевикаш, Октябрьски революци йоаккхача юкъе дакъа лаьцараш, граждански Сийлахь-боккхача Даьхени тIемай ветеранаш, къахьегама ветеранаш.

Октябрьски революце 50 шу дизара сийна халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера плана заданеш ханал хьалха кхоачашъяра тIехьа социалистически яхь йоаржаяра йола промышленноста предприятей, транспорта, хьалъеш латтача гIишлоний коллективай болхлой, колхозийи совхозийи къахьегамхой инициатива могайойла.

Союзни республикай компартей ЦК-ашта, парте крайкомашта, обкомашта, ВЦСПС-а, ВЛКСМ-а ЦК-ана, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама организацешта могадолда общественни производства эффективность лакхъяра, къахьегама овсарле айяра, къахьегам, быт, къахьегамхой салоIам дикагIа вIаштIехьбаккхара болх лакхбелга.

Къахьегама хьинара символаш хургйолаш Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара сийна йола КПСС ЦК-а, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума, СССР-а Министрий Совета, ВЦСПС-а цIей памятни байракхаш телга чIоагIдолда.

Октябра 50 шу дизара сийна лаьцача социалистически яхьа итогаш яьчул тIехьагIа памятни байракхаш шоай декхараш кхоачашдеча эггара а тIех дола толамаш даьхача промышленноста, предприятей, гIишлой организацей коллективашка даимаргйолаш оттадолда.

ВЦСПС-а, профсоюзий комитеташта, советашта могадолда Советий Iаьдала 50 шу дизара кийчо еча а из деззеча а де деза гIулакхаш оттаделгеи уж кхоачашделгеи. Профсоюзни организацеша хьал а лоацийла дегIа а йоалайойла социалистически яхь леларя, коммунистически къахьегама тIехьарча болама юкъера болхлойн гIулакхерча наьхен инициатива, турпалаш, социализм еча юкъе хьинаре дакъа лаьцараш.

ВЛКСМ-а ЦК-ана могадолда Октябра 50 шу дизара кийчо еча юкъе комсомольцаша, кагирхоша дакъа лоацаргйола гIулакхаш вIаштIехьдахар. Комсомольски организацей болх тIаберзабаь хила беза хьатIакхувш йола тIехье Сийлахь-боккхача Октябра революционни традицей, В. И. Ленина васеташта, Коммунистически парте гIулакхъа тешаме хилара дух тIа кхетам луш хьалкхеяра, Социалистически Даьхен материальни духовни рузкъа дебадара тIайийпа йола кагирхой уйла мамогга лакхъе а хьаллаца а еза.

Советий Iаьдала 50 шу дизара сийна улицаши майдаши тоаяра, уж гаьнаш, дизаш догIаш хозъяра, скверашш паркаши яра йола шерра программа оттаьча моттигерча Советий, къахьегамхой коллективай инициатива могайойла.

Октябра 50 шу дизара кийчо еча а из цIей дездеча а деношка дерригача халкъо белгалбоахалба революце гIулакх бахьан, Советий Iаьдал оттадара а из чIоагIдара а тIехьа лоаттабьча къовсаме байнараш, собранешка хоастаболба: къаьна большевикаш, революцена, граждански а Сийлахь-боккхача Даьхен а тIемашта юкъе хьинаре дакъа лаьцараш, къахьегама ветеранаш, пятилеткай технически боарам мамогга лакхбара, продукце дикал тоаяра, руакъан кхом а хьурмат а дара, Iилмана, техникана, организацена керда карагIдаьннараш промышленностаи юрта боахаман юкъедоаладара, производства Iилман ларда тIа вIаштIехьъяккхара къахьегама социалистически дисциплиней организованности чIоагIъяра тIехьара социалистически яхь йоаржайойла.

Октябрьски революце 50 шу дизара еш йола кийчо шерра юсцийла «Правда», «Известия», «Экономическая газета», «Сельская жизнь», «Советская Россия», «Труд», «Комсомольская правда» яхача газетий редакцеша, «Коммунист», «Партийная жизнь», «Агитатор», «Политическое самообразование» яхача журналий редакцеша, центральни, республикански, краевой, областной, городской, районни газетийи журналий редакцеша, СССР-а Министрий Советерча радиовешаней телевиденей Комитетон цун моттигерча органашеи. Кепайоазон тIа радион телевиденей гIолла бувцаш дIахьокха беза вай парте сийлен революционни болх, советски пачхьалкхени общественни строяна карагIдаьннараш, социалистически демократе дика гIулакхаш, СССР-а халкъий доттагIал, хакъа къонахчали турпалали, дIахьокха деза советски наха шоаш кхо ца беш хьега къа, денал дола керда къахьегама гIулакхаш дарапар дог ураоттаде деза.

СССР-а Министрий Советерча Iилман техникаи Пачхьалкхен комитетон союзни республикай министрий советашеи шерра дIахьокха деза советски республикашта карагIдаьннараш, цу гIулакха выставкаехи кхыча торонехи пайда а эцаш.

СССР-а Iилмай Академена, КПСС ЦК-арча марксизма-ленинизма Института, КПСС ЦК-арча общественни Iилмай Академена, КПСС ЦК-арча Лакхехьарча партийни школана, ВЦСПС-а, СССР культура Министерствана, СССР-а Министрий Советерча кепайоазон Комитета, СССР-а Министрий Советерча кинематографе Комитета, СССР-а Лакхехьарчеи юкъерча специальни образоване Министерствана, СССР-а Министрий Советерча профессионально-технически образоване Пачхьалкхен комитета, СССР-а бувзама Министерствана, «Знание» яхача ерригсоюзни общества правленена, СССР-а писателий Союза правленешта, СССР-а художникий Союза, СССР-а кинематографистий Союза, СССР-а журналистий Союза, СССР-а архитекторий Союза, СССР-а спортивни обществайи организацейи Союза Центральни совета могадолда Октябрьски революце 50 шу дизара кийчо яра гIулакхаш делга, къаьстта аьлча ераш де дага долаш:

Iилма, популярни исторически, социально-экономически, политически, военни, художественни, берий литература кийчдара арахецари, авторашъ лоархIаш къаьна большевикаш, революце, граждански Сийлахь-боккхача Даьхени тIемай ветеранаш, къахьегама турпалаш, бовзаш бола Iилмахойи общественни деятелаши юкъе а озаш изданеш лакха идейни художественни боарам болаш хулга Iалашдар;

Шерра къахьегамахошта юкъе лекцеш, докладаш, беседаш, теоретически конференцеш яр, революце, къахьегама, тIемай ветеранашца вIашагIеттабалар, историко-революционни моттигашка экскурсеш елга вIаштIехьдаккхар, доттагIлени интернациональни барт-цхьоагIони сайренаш яр;

историко-революционни, Iилма-документальни, художественни фильмаши телевизионни программаши кийчъяр а арахецар а;

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце юбилейна хетадаьча дикагIдолча Iилма-технически карагIдаьннарий, Iилма балхий, литератураи искусстваи произведеней конкурсаш яр;

юбилейни спектаклаш, изобретательни искусства а халкъа творчества а произведеней выставкаш кийчъяр, литератураи искусстваи декадаш дIаяхьар, художественни самодеятельноста хьажараш вIаштIехьдахар;

юбилейни Iилма сессеши конференцеши дIаяхьар;

дукха нах юкъе бола спортивни яхьаш, исторически моттигашка гIолла физкультурни похолаш, СССР-а халкъий спартакиадаш, иштта кхыяраш яр;

Октябрьски революце событеш дагалоаттаяра, советий Iаьдал бахьан байна къовсамхой дагабеха союзни республикай компартей ЦК-аштеи союзни республикай министрий советеи могадолда долаш долча памятникашка, обелискашка, вежарий кашмашка, революционераш боахкача моттигашка порядок оттаяр, цу гIулакха общественноста шерра юкъе а озаш.

* * *

КПСС Центральни Комитето Советски Союза беррига а болхлой тIаьхьех хургйолла советий Iаьдала юбилей социалистически промышленноста, гIишлош хьалъеча, транспорте, предприятей производственни болх тоабеча, къахьегама овсарле лакхъеча керда толамаш дахарна, сий долча болхлой класса къахьегама традицеш дукхагIа хилийтарца белгалдаккхара.

КПСС ЦК-а юрта къахьегамхой тIаьхьех Октябра юбилей дIахо колхозийи совхозийи экономика чIоагIъярча, ерригача юртбоахама культурай хьувкъам лакхбарца, хьайбай продукци, юрта боахама ерригa продукташ дукхагIа яхарца белгалдаккхара.

КПСС ЦК-а хьинаре къахьега кхалнах тIаьхьех тIайоагIача хана а коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдеча шоай низ инициативеи тIаяхийтара, кхуш йола тIехье кхетамца хьалкхеяра хадданза йоакхо яра.

КПСС ЦК-а советски кагирхой тIаьхьех Октябрьски революце гIулакх тешаме дIахохьош хилара, керда дуне кхоллача юкъе хьинаре дакъа лоцаш хилара, знанеш йолаш хилара, доккхагIа долча ноахалаша хьадьоаш лоралара а уж дебадара а.

КПСС ЦК-а СССР ТIема Низий бIухой тIаьхьех тIема техникеи герзи тIагIертта Iомадара, Армеи Флотеи революционни а тIема а традицеш лораяра а дукхагIа хилийтара а, Октябрьски Социалистически революце кхеллача Советски пачхьалкхен сий дола доазонаш фийла а тешаме а лорадара.

КПСС Центральни Комитет чIоагIа тешаш я коммунисташа, комсомольцаша, берригача къахьегамхоша шоай хIама кхоллаш болча къахьегамца мехка экономически а тIема а низ лакхбергхиларах, коммунизм хьалъяра партийни программои КПСС XXIII-ча съезда решенешеи къоастаяь сийлахь-йоккха планаш кхоачашъяра кхы а чIоагIагIа низ тIаботхийтаргхиларах, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце сийлахь-доккха шовзткъеи итт шу дизара баха мабоаггIара накъагIоргхиларах.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА» ХЬАЛХАРА НОМЕР

Кердача шера кепатеха арадаьннача КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» 1-гIа номер хьаеллатора советски халкъа керда шу даькъалу дувцаш КПСС ЦК-ас, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета дайтача моаршалца.

«Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара накъадолхаш» яхача рубрикана кIал кепатеха я пятилетка шоллагIча шера мехка халкъа боахам дегIаахара перспектива хьахьокхаш йола материалаш.

Номер тIа кепатеха я вай индустри дIахо дегIакхувлара декхараш оттадеш йола парте Грознейски горкома хьалхарча секретара С. Синельникова язъяь «Промышленносте керда толамаш дахар духьа» яха статья. «Фермашкеи кхашкеи керда коталонаш йоахаргья вай» яхача статья тIа КПСС обкома юртбоахама отдела заведующе Ф. Юрченкос дувц вай республике юртбоахам дегIакхувлара перспективах.

Журнала тIа дIахо ювц «Правда» тIа кепатеха хинна КПСС Ленинградски обкома секретара З. Кругловай «Политически агитацеи вахари» яха статья. Номера тIа кепатеха я заводской информаторий балха опыта гIулакха автор дагабоалаш, къахьегамхошта юкъе хIаранеца къаьсткъаьста беча кхетама балха кердача формаех дувцаш йола «ХIаранега дIакхача деза» яха КПСС горол Грозне Ленински райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе В. Пискунова статья.

Блокнота тIа кепатеха я укх гаргагарча хана ешаргйолча лекцей, эргйолча докладийи беседайи примерни тематика.

Коа тIара оалхазараш леладерий толамаш

Фуаши коа тIарча оалхазарий дулхи даккхара специализированни боахамаши фермаши вIашагIъеххай республике. Шерра-шера эргайоахаш тоаю коа тIара оалхазараш леладу помещенеш, юкъехувл механизаци.

Нана-котамашта доагIлача тайпара гIулакх деш, доакъара нийса рацион лоаттаярал совгIа фуа инкубацеи дикал лакхъяра дукха творчески къахьег республика специалисташеи коа тIара оалхазараш леладераши.

Из бахьан долаш шерагара шерага дукхагIа кийчъю коа тIарча оалхазарий продукци. Масала 1965 шера хинначунца нийсдича дIададахача шера пхиъ процент дукхагIа кийчдир фуаш республика коа тIара оалхазараш леладеча боахамаша. ХIаьта пачхьалкхен план-заказ ханал итт ди хьалха кхоачашъеш пачхьалкхенга планал совгIа 2 миллион 340 эзар фуъ дIакхачийтад республика оалхазараш леладераша.

Иштта лакхлу коа тIарча оалхазарий продуктивность. ХIара нана-котама тIехьара ерригача республике юкъера лаьрхIача 120 фуъ гулдир боахамашка, из хул 1965 шера гулдаьчунца нийсдича диъ фуъ дукхагIа.

Фуаш дукхагIа гулдарах уж пачхьалкхенга доххаран къаьстта дика толамаш даьхад Грознейски района 1-ча Мая цIерахча колхоза коа тIара оалхазараш леладераша. Фуаш, дулх дукхагIа даккхара доккхий декхараш тIайийцадар цар пятилетка хьалхарча шера. ДIадахача шера цхьайтта бетта хIара нана-котама тIехьара 144 фуъ гулдеш пачхьалкхенга кхоъ ах миллион фуъ дехкар колхозо. Из хул тIайийцача социалистически декхарех нийс фуъ дукхагIа. Къаьстта лакхара хьокхамаш гойтар коа тIара оалхазараш леладеча Соломотина Еленас. ХIара нана-котама тIехьара 169 фуъ гуллирго.

Коа тIарча оалхазарий продуктивность лакхъяр духьа уж дикагIа кхабара, доакъара рацион тайп-тайпара хилийтара боккха теркам тIабохийт колхоза специалисташа, коа тIара оалхазараш леладераша. Иштта комбикорм, хьажкIа, кен, рожь, берца ишк лу, зIирг теха ялат тесс котамашта. Хан-ханнахьа дехк доакъар, масала Iуйрийна ялх сахьат даьлча зIирг теха декъа ялат тосс, нана-котамашта, итт сахьат даьлчеи делкъел тIехьагIеи морковкеи буракеи вIашагIъэйий дулх кхийхкача диллаца кийчбийя чкъьарий даьтта теха бод тосс. Из эггара дукхагIа витаминаш йоахка доакъар да. Цу моча доакъарца кхаьбача котамаша дика дегI дахь, хIаьта дукхагIа фуаш ду.

Доакъара рациона юкъе дукхагIа хила деза моша доакъар. Масала, дIаьхача ахкан оалхазарашта тел люцерна. Из дукха ларца шийн дегIа кхоачамхиллал витаминаш Iалашъю котамо.

Иштта, коа тIарча оалхазарий продуктивность лакхъяра кIезигача лоархIаме яц минеральни подкормка а. Цудухьа колхозе птичникашка даим хул мел, гравий, ракушкаш.

Боккхача лоархIаме да фуаш ца ду къаьнна котамаш дIа а йоахаш хIара шера оалхазарий керттера Iулаш кердачарца хувцар. Из дика кхоачашду укхаза. Дика бу колхозе племенной болх. Иштта, дIададахача шера Грознейски инкубаторни станцега 700 эзар дикача фух дола фуаш дехкар колхозо. Царех хьаьнна кIорниш республика кхыча боахамашка кхее дIаяхьийтар.

Иштта, дикача фух йола кIоригаш кхееш лакхара хьокхамаш гойт республика коа тIара оалхазараш кхедеча боахамаша.

1966 шера республика колхозашеи совхозашеи кхее хьалийцар цаI ах миллион котама кIориг.

Дукха дIа ца къастийташ дика кхейир уж «Лермонтовский» яхача совхоза коа тIара оалхазараш леладераша. Котама кIоригаш лелаеча Цугаева Любас шиъ процент мара дIа ца къастийташ пхийтта эзар кIориг хьалкхейир.

Котама кIоригаш дика Iуналдеш хьалкхеярах лакхара хьокхамаш гойтад Шаьла района «Джалка» яхача совхоза коа тIара оалхазараш леладераша. Котама кIоригаш хьаэцале дезинфекци еш, фо чуккхетийташ, кIираш тоаш дика нийсъю ферма помещени. Кадай, пегменташ йоацаш, къаьга бедар, нийса зIок йола кIоригаш хьаэц инкубаторера. Цар ялх ди далалехьа берца ишк, хьажкIа е кIина крупа дийнахьа буси цхьан кIорига лаьрхIа 1—2 грамм кхехкадаь аьта фуъ лу. Ялх ди даьначул тIехьагIа шура е абрат тохаш хьоарах баь бод тел кIоригашта. Итт ди даьннача кIоригий доакъара рациона юкъе йохийт цIе морковь, столове свекла, жмых, хIаьта иштта чкъьаран даьтта. Иштта кхоачам хилча дика дегIа доагIа кIоригаш.

КIоригаш кхоабача помещенера кIалхьарцар ши ди даьлча хувц. Цо торо хулийт даим цIено лоаттае, хIаьта кIоригаш унахцIенеи низ болаши кхув. Даим сийрдеи йIайхеи хул помещенеша. Иштта дикача хьелашка дIададахача шера 48 эзар котама кIориг хьа а ийца 1,2 процент мара дIа ца къастийташ хьалкхеяьй совхоза коа тIара оалхазараш леладераша.

Коа тIарча оалхазарий продукци дукхагIа яккхарал совгIа цунга дIабода мах лохбара боккха теркам тIабохийт укхаза.

ДIадаха шу чакхдоаллаш ткъаьйиъ эзар котам чуйолча помещенена механизаци йир. Цо торо хулийтаргья доакъар дIателареи фуаш гулдареи балхашта механизаци е. Из болх шин саго кхоачашбергба. Цу гIулакхо дикка лохбергба фуашка дIабода мах.

Укх юбилейни шера Даьхен кхы а дукхагIен дарегIеи коа тIарча оалхазарий продукци ялара деррига низаш тIадахийтад республика коа тIара оалхазараш леладеча боахамий коллективаша.

С. ЧЕРНЕНКО,
Нохч-ГIалгIай юртбоахама министерства коа тIара оалхазараш леладара отдела начальник.

УЗБЕКСКИ ССР. Эггара доккхагIделча средневзиатски Аму-Дарья яхача хин аьтта берда йистера дIайолаьлй советски территоре гIолла юлла СССР—Афганистан я газопровод. Советски средневзиатски республикай промыслашкара кердача магистрале гIолла къилбаседа Афганистана газопроводни системе дIагIоргья газ. Хьалхара 50 километр газопровод хьалъяьй.

СУРТА ТIА: газопровода трасса.

Х. Исраилова сурт.
ТАСС фотохроника.

КIОАРГГА ТАХКА БОАХАМА ГIУЛАКХАШ

1966 шерарча колхозий боахамеи финансовии гIулакхий итогаш ечеи 1967 шера производственно - финансови планаш оттаечеи хана боккхача лоархIаме да хIара колхоза, производственни бригада, ферма балха бокъонца анализ яр.

Боахама гIулакхий мах беча хана ца хайча йишъяц ерригача колхозо а цун къаьст-къаьстача подразделенеша а производственно-финансови план кхоачаш мел яьй, пайда эцанза диса Кхоачамаш мелад. Производственно-финансови гIулакхаш кхыча колхозийчарца вIаши нийсде деза. Уж гIулакхаш иштта вIаши нийс а деш яьча анализо йиш хулийтаргья колхозий кулгалхошка шоай боахама мах ха а, хIаьта юрта боахама производственни управлене болхлошка хIара колхоза болх бовзеи уж перспективни дегIаккхувлара торонаш меллий хаи.

Лаьттах пайда мел эц хойташ бола керттера хьокхам — бIаь гектара тIара йоала ерригa продукци. Доахан кхедеши кхоабаши йолча цхьайолча колхозаша кхычахьара комбикормаш ийеш моттигаш нийслу. Уж боахамо леладеча лаьттаех пайда эцара юкъе лоархIаш яц. Цудухьа вIаши нийсдеш дола хьокхамаш хьакхачийтара ерригa кхеьча продукцега дIабахача маьха тIера Iобаккха беза ийцача доакъарашка дIабаха мах.

ДIахорча хьокхамашта лаьрхIа натурально хьахьокхаш пайда эцанза баргбац юкъейоалаяь специализаци белгалйоаккхаш йолча ерригача яьккхача продукце боарамах. Шура йоахаргйолеш специализаци яьча боахамашта лоархIаме да 100 гектар лаьттанна лоархIаш шура яккхара боарам малагIа ба хар. Баьцадаараш кхедерашта — баьцадаарий боарам, и. кх. дI. Цхьабакъда, колхозий боахама гIулакхий экономически наькъаца мах бара лаьттах пайда эцарах болча цхьан хьокхама тоъам бац, лоархIаме да кIин, хьажкIий, свеклай, тхьамкай, сорго хIара центнера мах меллаб, из яккхарга дIа мел фу дода хар. Продукце единица яккхарга мамогга кIезигагIа мах дIабахийтарца мара вIаштIехьдалац производства эффективность а къахьегама овсарле а лакхъе. Продукци яккхарга мел къахьегами рузкъеи дахад гуш хул цул маьха боарамах, валови доходеи цIенача доходеи боарамех.

Валови доход — из ба продукци яккхарга дIадахийта материальни рузкъаш юкъера дIадаьхача ерригача продукци яккхарга дIабода мах. Валови доход къахьегамах мах баларга додачоаи цIенача доходаи екъалуш я. ЦIенача дохода боарамо хьахьокх производство пайдане, рентабельни хилар.

Материальнии къахьегамеи ресурсех пайда дикагIа эцаро новкъостал ду производства рентабельность лакхъяра.

Вай белгалъяьккхача хьокхамий системо йиш хулийт продукци яккхара процесса тайп-тайпарча оагоIний мах бе.

Яьккхача продукце боарам дIадахача массехк шера юкъерча хьокхамашца нийс а еш яьча анализа результаташ дика хилар хьахьокх практика.

Цу хана хьа ца хьекхача йиш яц къахьегамах телача маьха а (шера юкъера алапии цхьан сагаденах тела махи) пачхаьлкхенга юртбоахама продукташ йохкара плаш кхоачашъяра а боарам.

Цунах гуш да, условни оахама бIаь гектара, болх беча цхьан сага, керттерчеи оборотнии фондий бIаь сома, дерригa дIадахийтачун бIаь сома лоархIаш яьккхача валовии товарнии продукце, валовии цIеначеи дохода боарамаш колхозий боахама гIулакхий мах беча хана хьокхамий системана юкъедоагIаш хилар.

Ховш маларра, производства ерригa средстваш керттерчарнеи оборотничарнеи екъалуш я. Керттерчарех лоархI здaнеш, гIирсаш, машинаш, доахан, и. кх. дI. Цар массаза а дакъа лоац продукци хьаеча, шоай юххьанца хинна форма юс цар даим, хIаьта уж тишъялара мах керда хьаеча хIара продукта маьха юкъебода.

Оборотни средствaex лоархI дукхагIча даькъе бедали материалаши (фу, доакъараш, доагор, кхыяраш). Уж ерригаш а хьаеча продукцега дIайолх, цудухьа цар берригa мах а керда хьаеча продукта маьха юкъебода.

ЧIоагIа лоархIаме да производства результатаашта анализ еча хана уж ерригa материалаш бIарччача шера дIа мишта ахийтай, уж дIаухийтача тIахьожам мишта лоаттабаьб хар.

Керттереи оборотнии средстваш производства материальни лард я. Производство дегIаахара масштабаши темпаши керттерчеи оборотнии фондий боарамах тийша хинна ца Iеш, фондаш боахама доакъошка нийса дIа-юха екъарахи царех пайда дикагIа эцарахи тийша а я.

Фондаш эффективни хилар нийса къоастадар боккхача лоархIаме да юрта боахама интенсификаци яра декхараш кхоачашдеча хана.

Анализ еча хана лоархIаме да условни оахама бIаь гектара лоархIаш цIена доход мел хиннай хар.

Берригача халкъа боахама санна, иштта колхозни экономикана а пайдана гIулакх да мамогга лакхагIча темпашца шерра воспроизводство лелаяр, цудухьа харцахьа хургдац производство эффективноста боарам меллаб хар а хилалза яргIеаца пропорцеш боахамо лелайой хьажар а. Ховш да производства процесс дегIакхувлача пропорциональность кегайчеи шерача воспроизводства экономически законаша лохар теркал ца дичеи продукци дукхагIа яхара темпаш чIоагIа эшалуш а производства экономически эффективность лохлуш а хилар.

Цудухьа чIоагIа лоархIаме да, масала, лаьтташ юхаметтаоттадари цар беркат совдоккхари, материально-технически база чIоагIъяр а эггара хьалха керттера производственни фондаш алсамъяхар а, квалифицированни болхлой низ хьалкхебар санна йола ерригa эггара керттера факторaш эргайоахаш тоаяра ларда тIа продукци цахаддаш дукхагIа яхар.

Юрта боахамерча воспроизводства ший тайпара башхало сенах латт аьлча, из латт, воспроизводство шеръянза, эггара хьалха лаьттан беркат совдаккханза дарг ца хиларах. Лаьттан беркат цахаддаш совдахар лаьттанцара йоала продукташ, хIаьта царца цхьана хьайбай продукташ а дукхагIа яхара йола материальни лард я.

Цу доллача хIамаша тешал ду колхоза боахамеи финансовии гIулакхашта нийса анализ яр лоархIаме хилара. Из—ю алийтар духьеи моттийтеи а ца еш, къахьегамхоша шера хьийгача къих хьахиннар колхоза боахамеи финансовии гIулакхех хьахиннар царна дIахайтар духьа ю.

Лаьттах, техниках, ахчах, доакъарех, къахьегама ресурсаех пайда нийса эцар санна дола дешаш колхозерча хIара дезала вахара хьаштаща дувзаденна да.

А. БУХТИЯРОВ,
Госбанка Нохч - ГIалгIай республикански контора венхагIеола экономист.

ЭКОНОМИЧЕСКИ ЗНАНЕШ ЛАКХЪЮ

Парте Октябрьски райкомои юкъханцарча партийни организацешеи дикка дукха болх чакхбоах района промышленни предприятеш кердача хьалашка болх бе яха кийчъяра хьакъехьа.

Цу гIулакха вIашагIъеллай Крупске цIерахча культура Дворецерча халкъа культура университета чуйоагIаш йола экономически знаней факультет. Экономически знаней факультета декан ва машиннаькъа Грозненски отделене керттера инженер нов. Похвищев А. А.

Факультете ешача лекцей тематика 36 сахьата лаьрхIа я, хIара бетта цхьаца лекци еш, хIаьта квартале цкъалза семинар а хул, керттерча темашта хета а еш. Лекцеш ешача хана гойтара пособеех пайда а ийбу, технически кинофильмаш а хьувкх. Факультете деша багIараш ба керттерча даькъе предприятей кулгалхой: керттера инженераш, юкъханцарча партийни организацей секретараш, профсоюзий моттигашкарча комитетий председателаш, цехий начальникаш, мастераш, техникаш, коммунистически къахьегама школай пропагандисташ.

Экономически знаней факультете деша вагIаш веррига а 200 гаргга саг ва. Керттерча даькъе вагонни депо — коммунистически къахьегама предприяти, локомотивни депо, Грознера станци, электромеханически завод, кхыяраш санна йолча йоккхийча предприятешкара ба уж дешархой.

Юкъханцарча юкъагIа цига йийшай укх темаех йола ши лекци: «КПСС ХХIII съезда решенешка хьежжа дола пятилеткера машиннаькъа транспорта декхараш», «Предприяте финансаш, банкаща цун доагIа кредитни гIулакхаш, бюджетаца вIаший дола гIулакхаш». Цу шоллагIча тема хьакъехьара цхьа семинар а чакхъяьккхай.

Районе лаьрххIа йолча программах болх беш я коммунистически къахьегама 53 школа. Цига деша вагIа 1900 гаргга саг. Уж ба вагонни депо, Грозерча станце, электромеханически заводе, локомотивни депо, Нохч-ГIалгIай химзаводе, технологически цехе, ВОС УПП болх беш. Цу школай пропагандисташ ба производства командираш: начальникаш, начальникий заместителаш, цехий начальникаш, мастераш. Уж берригаш а лаьрххIа йола технически а санна, иштта идейно-политически а кийчо йолаш ба. Масала, нов. Гусакова — вагонни депо экономист, нов. Балык — цу депо цеха мастер, нов. Рыбалкин—месткома председатель.

Цунца цхьана предприятешкеи организацешкеи ешаш я промышленни предприятеш планированеи экономически стимулированеи кердача системага яхара хьакъехьарча темаех йола лекцеш.

Районе чакхъяьккхай укх темана хетаяь районни экономически конференци: «Района предприятеш планированеи экономически стимулированеи кердача системага йовла кийчъярах». Цу конференце вар предприятей кулгалхоех, производства хьалха латтарех, инженерно - технически болхлоех вола 270 саг. Из гIулакх лакхача идейно-теоретически боарама чакх а даьккхар, хIаьта цо предприятеш балха кердача хьалашка яларца дувзаденна дола керттера экономически дешаш дикагIа дашха а даьхар. 12 саго къамаьлаш дир цу конференце.

Из конференци кийчъяра боккха теркам тIабахийтабар парте райкомои юкъханцарча парторганизацеи. Цу юкъе эггара хьалхара уйла тIаерзаяьр совйола оборудовани, материальни маьхера хIамаш гучаяхар, царна реализаци яр, производствана чура планировани толашагIча тайпара тоаяр, учет, боахама расчет, къахьегам а производство а вIаштIехьъяккхар санна долча дешашта.

Цу дерригел а совгIа дуккхача предприятешка экономически конференцеш, семинараш, совещанеш чакхъяьхай. Цига лийхай кхы а резерваш, кхоачамбоацараш гучадаьхад, уж дIадахара де деза гIулакхаш къестадаьд.

Л. ЕВЛОЕВА,
КПСС Октябрьски района инструктор.

ЛОАРХIАМЕ КЕРДАДАРАШ

Планированеи экономически стимулированеи кердача системага довлара кийчо а еш, къаьстта дика къахьийгар дIадахача шера Грозненски «Электроприбор» яхача завода болхлоша. 1967-ча шера цхьоалагIча январага кхачалехьа чакхдаьхар кийчон балхаш. ЦхьоалагIча январе кердача системах ший болх дIаболабаьб завода коллективо. ДIадахача шера реализаци яьчул 40 процент дукхагIа реализаци ергья укх шера, рентабельность 11 процентий пайда 17 процентий лакхлургба.

Болхлошта, инженерно - технически болхлошта поощрени яра фонд 96 эзар сом хилийта лерхI. Социально - культурни мероприятей фонд хургья 22 эзар сом. Цун чотах санаторешка, салоIача цIагIа болхлой бахийтара путевкаш хулийтаргья, кхыйола мероприятеш чакхйоахаргья, — йоах завода экономиста нов. Чигринас.

Кердача хьалашка довларо боккха пайда лургхилар хьахьекхад хьалхарча деноша, — йоах шоллагIча цеха начальника нов. Герасимова, — хIара цехе боахама расчет лелаю.

Лакха да дIадахача шера даьха къахьегама толамаш. Валовии товарнии продукци арахецара шера, план 103 процент кхоачашъяьй.

ДIадахача шера арахеца йоалайир ЭРГА-с яха машина. Из лаьрхIа яр моллагIа деталь кийчъеча кхоачамбоацар да е дац хара. Уж тайпа 14 машина хьайир дIадахача шера завода коллективо. Доккха цIей хилар завода болхлошта 1966-гIа шу чакхдоалача деношка. Вай мехка эггара хьалха заводе арахеца йолайир РЭМ-420 яха машина. Инженерно-технически болхлоша кийчъяь чертежаш кепатохара лаьрхIа я из машина. Дикка аттача баькхаб цо инженерно - технически болхлоша бу болх. Массехк сахьата эзараш чертежаш кийчду цо. Вай мехкарча дуккхача промышленни предприятешка дIайохьийтаргья уж укх гаргарча хана. Цар дикка лакхъергья къахьегама овсарле, кхычахьа балха баха йишйолаш мукъаболийтаргба бIаьш болхлой.

Укх гаргарча хана кара а ерзаяь арахеца йолае лерхI вай мехкарча промышленни предприятеша чIоагIа хоатташи эшаши йола электрофильмаш яха машинаш. Цар электричества новкъосталца хьатIадоахаргда цхьан чертежа тIара сурт, караерзаеш я ВК яха машина, кхыйола машинаш. Уж машинаш вIашагIйоххачеи, хIаьта дукха ха йоаццаш арахеца еза керда машинаш кийчъечеи хьинаре къахьийгад ни. Цыганков, Перепелицын, кхыбараш керте латтача бригадаша.

БарагIдаьнначох кхоачамбаь Iеш яц завода коллектив. Октябра 50 шу дузача денна сийленца накъа яхара ерригa шоай торонаш оарцагIа а яьха къахьег завода болхлоша. Цига хьалха латтачарех я Герасимов Алексей Петровича кулгалду шоллагIча цеха коллектив. ДIадахача шера план 111 процент кхоачашъяьй цо, планах лаьрхIачул совгIа арахийцай 257 эзар сома маьха продукци. Уж толамаш кхы а лакхдеш къахьег цеха болхлоша укх шера. Сменах нормах 200 шарикови ручкаш вIашагIдохка деза́ча, вIашагIдохк 300 — 400 ручка. Иштта къахьегарех я Самсонова Галинас кулгалду бригадеи Игитова Александра Семеновна керте латта сменеи. Октябра цIейна доагIаш дола къахьегама совгIат кийч а деш накъагIоаргхиларах дог тийша ба болхлой.

Сурта тIа: бригадир Самсонова Галина хьожаш я болхлоша хьадаьча ручкашка.

Б. КОСТОЕВ.
И. Пимова сурт.

ШЕКАРА СВЕКЛА — ПАЙДАНЕ КУЛЬТУРА

КЕРТТЕРЧА даькъе дулхшурий лостам болаш я тха совхоз. Цхьабакъда, тха боахаме дIаюши чIоагIа хьувкъаши я юртбоахама маьхере культура — шекара свекла. Ховш махиллара из кхеяра дукха къахьега деза.

Шерагара шерага дукхагIа юв оаха свекла. ДIадахача шера 1025 гектара тIа йийнаяр оаха из культура. Цунна маьшша лаьттани хаоттамеи хьалаш долча тха совхоза кхашка чIоагIа хьийкъар шекара свекла. Ше-шегIа хьахилац толам. Дукха къахьийгар совхоза специалисташеи шекара свекла кхеерашеи из хьувкъае гIерташ. Цар хьийга къа довнзар. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 210 центнер мерза овлаш чудера свекла лелаераша, планах 180 центнер яккха езача. Из хул 1965 шера яьккхачул 80 центнер дукхагIа. Из дика толам ба.

Пачхаьлкхенга планах вурийтта эзар тонн шекара свекла йохка декхарийла яр совхоз, хIаьта план 121 процент кхоачашъ а еш Нохч-ГIалгIай шекар доаккхача завода шекара свекла дIанийеча пункташка ткъаь цаI эзар тонн дIакхачийтар совхоза коллективо.

Цхьаццайолча участкашка къаьстта дика хьийкъар шекара свекла. Дика хилар из районе меттаа республике а цIи хезача шекара свекла лелаерий Муслиева, Джунаидова, Дениева, Минцаева, Абдул-Азимова, кхыбарий кхашка.

ЦхьоалагIча отделенерча Социалистически Къахьегама Турпалхо йолча Муслиева Тамарий звенос ше лелаеча шовзткъа гектарах хIаране тIара тIайийцача декхарех 500 центнер яккха езача 510 центнер яьккхар.

ХIара шера гучабувл шекара свекла кхею керда мастераш. Ше гIулакх деча 40 гектарах хIаране тIара 472 центнер шекара свекла яьккхар шоллагIча отделенерча Адамов Iаьлас кулгалдеча звенос. ХIаьта цо ший сесагацеи воIацеи лелаяьча кхаь гектарах хIаране тIара 720 центнер яьккхар.

Иштта дика кхейир шекара свекла 4-ча отделенерча шекара свекла лелаераша.

Лоацца аьлча чIоагIа дог гIозадоаккхаш бар совхоа кхебаь шекара свекла хьувкъам.

Мишта вIаштIехьдаьлар тхона шекара свекла хьувкъае?

Эггара хьалха дика вIаштIехьбаьккхар шекара свекла кхеерий къахьегам. Дикка лакхйир лаьтта лелаладара культура, шекара свекла агротехника бокъонаш кхоачаш а еш дIаелеи дIайийначул тIехьагIеи обработка яр тоадир, ханнахье ца боабеши чуйицар хьувкъам. Цул совгIа къаьстта чIоагIа теркам тIабахийтар специалисташеи кхаш леладерашеи юртбоахама культураштa зене йолча садоаххача хIамашца къовсам лоаттабара.

Кхы а лакхагIа хьувкъам кхебе йиш яр совхоза, нагахьа санна берригача шекара свекла кхееараша, механизатораша ха а низ а ца къовсаш из культура кхеяра творчески къахьийгадаларе.

Массайолча отделенешкара хьалаш цхьатарра дале а шекара свекла кхеяра хьокхамаш тайптайпара хилар.

Кхо бIаь гектара тIа шекара свекла дIайийнаяр кхоалагIча отделене. Ала деза, цу отделене шекара свекла хьувкъаяра мел эша торонаш йолаш хилар. Цхьабакъда, шоаех тийша дIаеннача балха участкаш тIа отделене кулгалхоша доаггIача тайпара гIулакх ца дарах совхозе эггара лохагIа хьувкъам кхебаьб укхаза. Планах хIара гектара тIара 190 центнер яккха езача 130 центнер мара шекара свекла яккханзар укхаза. ХIаьта цу отделене лаьтташтa юхе ухкача цхьоалагIча отделене кхаш тIара 300 центнер яьккхар.

Духхьал шекара свеклах дIадахача шера 160 эзар сом совгIа пайда хиннаб боахама.

Цудухьа, укх шера Советски Iаьдала 50 шу дузача ден сийленца накъадахара тIайийца лакхара декхараш толамца кхоачашдара, дIадахача шера гIалаташ теркал а деш, отделенерча кулгалхоша оалангара хувца деза шекара свекла кхеяра хIанзалца хинна гIулакх.

ДIадахача шера итогаш еш укх шера шекара свекла хьувкъам кхы а лакхбе лаьрхIад совхоза шекара свекла кхеераша. Из культура дIаювча 1100 гектарах хIаране тIара 230 центнер йоаккхаш 25300 тоннал кIезигагIа йоацаш пачхаьлкхенга шекара свекла йохка декхар тIайийцад оаха.

Уж доккхий декхараш долга кхетадеча совхоза къахьегамхоша хIанзле дукха даьд. Из культура дIаюргйола дерригa лаьтта зяба аьхад. ХIанз сихбенна шо-шоашта дIакъоастаьча участкашка органически минеральнии удобренеш товсаш ба кхаш леладераш. Дерригача юртбоахама шера лелаергйола техникеи инвентари звеньяшта, бригадашта тIачIоагIъяь бовла гарга ба.

Къаьстта доккхий декхараш тIайийцад тха совхоза хьалха латтараша.

ЦхьоалагIча отделене къахьегамхоша шоаш леладеча 350 гектарах хIаране тIара 350 центнер шекара свекла яккха лерхI, хIаьта шоллагIча отделене — 250 центнер.

Муслиева Тамарас хIара гектара тIара 550 центнер, Адамов Эмеи Джунаидов Солтаи хIара механизировани звенос лелаеча шовзткъа гектарах хIаране тIара 550 центнер яккха дош деннад. Из толамца кхоачашдара дIадахача шера гурахье кердача хьувкъама лард йолла болабелар уж.

Хьалха латтараша тIехьакхе уйла йолаш иштта къахьегаш ба кхыбола шекара свекла лелаераш. Цар дерригa низаш тIадахийтад укх шера шекара свекла дика кхеяра.

Г. МЕЖИДОВ,
Шалъа района «Джалка» яхача совхоза директор.

Техника кийчъю

Ермоловски коа тIара оалхазараш леладеча совхоза механизатораша, ремонтникаша хьинаре къахьийгад дIадахача шера тIехьарча квартале юртбоахама техника, инвентарь тоаеча. Из ха йиш я хIанзалца ремонтникаша, механизатораша хьийгача къих хьахиннар бIаргдайча. ДIадахача шера тIеххьарча квартале планах тоае езар 28 трактор мара йоацача цар 24 трактор тоаьй, царех пхиъ гуселичнии 19 колесии йолаш.

Цул совгIа дикка тIехкхоачашъяьй тракторно - полеводчески бригадашка юртбоахама техникана ремонт яра план а. Планах ремонт е лаьрхIачул 3,3 процент дукхагIа тоаьй совхозе сеялкаш, 2,7 процент культиватораш.

Советий Iаьдала 50 шу дузача юбилейни шера хургбола хьувкъам ханнахьа кхашкара чуэцара лоаттабеча къовсамо йиш хилийтай иштта лакхара къахьегама толамаш даха.

«Оаха лаьрхIад укх шерара кхашкара балхаш агротехнически бокъонаша дIадеххача тайпара лоацпача хана йистедоахаргдолаш ерригa тхоай юртбоахама техника дика кийчъе»,—йоах совхоза керттерча инженера А. П. Гноева.

Шоашта хьалхашка латта бехктокхаме декхараш тIехника кхетадеча ремонтникаша лиз кхобац техникана ремонт яра. Дукха моттигаш нийслу мастерскешка, тракторно - полеводчески бригадашка вIалла пайдана яц аьнна хеталуш йола оатхал тоа а йийя эшшача дIайохийташ.

Кузнец волча Удиев Ваха, сварщик Багисов Iабдул-Рашида кIезига тоаьяц къаьна, тишъенна оатхалаш. Дикал лакха йолаш бу шоай болх тракторашта юртбоахама инвентара ремонт еча слесараша Астаханов Сайде, Джамбулатов Мовле, А. Джантаева, У. Джанхотова, Х. Абубакарова кхычар а.

Юртбоахама инвентарь тоаеча ремонтникашта нийсса хьинаре къахьегаш ба цхьабола тракторно-полеводчески бригадашкара механизатораш а. Уж ба трактористаш Л. Дашаев, Б. Баймасханов кхыбараш а.

Кхоачашъяра низкъало план я Ермоловски совхоза механизатораштa, ремонтникашта укх шера хьалхарча квартала оттаяьр, уж декхарийла ба планах 18 трактор (царех кхоъ гусеничии), комбайнаш, кхыйола юртбоахама инвентарь тоае. ДIадахача шера тIеххьарча квартале шоаш даьхача толамашка хьежача, ремонтникаш тийша ба квартальни план дикка тIехкхоачашъергхиларах.

«Тракторашта ремонт яра план 23-ча феврале кхоачашъяра тIагIертта къахьегаргда оаха, хIаьта кхыйола юртбоахама техника: культивтораш, сеялкаш, макхаш ткъоалагIча феврале тоаль йоаргья», — йоах совхоза мастерскешкарча, тракторно-полеводчески бригадашкарча болхлоша.

ХIанзалца цар даьхача къахьегама хьокхамашка ладийгIача ала йиш я шоашта хьалхашка латта декхараш цар толамца кхоачашдергда аьнна.

А. ПЕНЬКОВ.

БЕРИЙ КЛУБАШ

ДIадахача шера дешархошта юкъе лоархIаме болх баьб вай республике культпросветучреждeнеша. Клубашка культура Шеношка болх беш я 32 берий клуб.

Къаьстта сакъердамеи чулоацам болаши болх беш я Шелковской района Каргалински культура Дворецa Совет. Дворецe бераштa юкъе болх беш хиначa Советo «Сийг» яха кагирхой клуб вIашагIъеллай. Ахкан каникулашка а берашцара болх соцабаьбац Советo. Iалаьмате сакъердаме чакхдаьлар укхаза Кизляр яхача городера баьккхача кагирхошца хинна вIашагIкхетар. Шоай аргIагI каргалинцаш а Кизляре баха хилар.

Аьхки Кавказа Iаьржача форда берда йисте, республика исторически моттигашка гIолла экскурсеш яьй дешархоша. Шелковской района хьайбаш леладерашта концерташ увттадаьд.

Дика болх баьб дIадахача шера Наурски района «Советская Россия» яхача винсовхоза клубе вIашагIъеллача «Космос» яхача берий клубо а. Цига болх беш я фотолюбителий, къонача литературий секцеш. 20 сагах латта художественни самодеятельность а. Клуба кулгалдераш лакхерча классашка деша багIа дешархой ба.

Дика чулоацам болаш яр цу района Калиновский совхоза «Орленок» яхача берий клубо юбилейя хетаяь чакхъяьха мероприятеш.

Бераштa эстетически кхетам балара боккха болх чакхбаккхай самодеятельни теникий театраша а. Республика ерригаш 10 я уж. Къаьстта дика болх бир Наурская яхача станица культура Цlен самодеятельни теникий театро. Кагийча зрителашта хьалхашка 7 спектакль оттаяьй цо. Театра репертуаре да «Редька», «Теремок», «Дед Мороз» яха эрсий фаьлгаш.

Кагирхой коммунистически кхетам болаш хьалкхебеча боккха лоархIам болаш да керда советски традиционни цIейши обрядаши бахача наькъ вахаре шерра юкъеяьр.

ЗIамига саг юкъханца къахьега волавалар, паспорт, комсомольски билет хьаэцар, саг йоалаяри маьре яхари, даьча бера регистраци елга, Советски Эскаре гIулакхе тIавехар санна йола событеш езъю вай республике. Из гIулакх дика леладаьд Шелковской, Наурски, МалгIабика, Грозненски районашка.

Цхьабакъда, белгалдаккха доагIаш да бераштeи кагирхоштeи юкъе беча культурно-массови балха дукха кхоачамбоацараш хиннагIа. Дукха я вай республике бераштeи кагирхоштeи юкъе эсала болх бу клубаши библиотекаши. Кагирхошта юкъе къаьстта эсала болх баьб Ведана, Советски, Шалински районий культура учреждeнеша. Цу районашка берий клубаш вIашагIъехка хиннаяц, берий книжни фондаца эсала лелабаьб болх, массови мероприятеш чакхъяьхаяц. Массайолча клубашка а культура [illegible] а вIашагIъеллa хиннаяц бераштa юкъе болх бу секцеш. Культура учреждeней болхлоша кIезига яьй экскурсеш, памятникаш [illegible] [illegible].

[illegible] кагирхошта юкъе [illegible] болх чакх [illegible] дика [illegible] беза культпросветучреждeней болх. Из цар керттера декхар да.

А. МУСЛАУРОВ,
Нохч-ГIалгIай культура Министерства методист.

ШОФЕРО ТРАМВАЙ КІАЛХАРЪЯЬККХАР

Трамвайш юхасецача моттигесеца лаьтта трамвай цlаьхха тlехьашкахьа йола а енна, мухалегlа чухьийдар. Вагон лехкачо, кор хьа а дийлла, цlогlа деттар гаьна воаццаш хьал-lо ухаца нахага. Хlаьта йизза пассажирши тlабогlа вагон дехка юкъе гlолла тlа-тlа массагlа хьийдда йодар. Чlоагlа шелал хиларох болх ца булуш сайцаяр вагона тормазаш. Укх сахьате перекресткаех тlехлелха а йоазенна, цу наькъе тlа гlолла духьал йоагlача кхыча маршрутагlача трамвайна тlаккхета кийча яр из.

Новосибирска Серебренниковски улицагlа йодаш хинна грузовик цlаьхха сих а енна дlахьийдар. Геттара масса яха трамвайна тlехьа а кхийна, цул хьалхаьнна автомашино ший тlехьашкара борт ше-шегlа хьийдда йодача вагона духьал нийсйир. Къаьгуча дохчан кузова таташ даьлар, грузовикаца цхьана массехк метр кхы а дlахьалхаяха трамвай юхасецар. Хьагучаьлар цу наькъ тlа гlолла духьалйоагlа нахах етта йола кхыча маршрутагlара трамвайни поезд.

Иштта, новосибирски шофер Леонид Моисеенко къонахчал долаш хилар бахьан долаш даланза дисар доккха хатар.

Николай БЕЗРЯДИН.
(АПН).

ІИЛМАХОЙ МУГІАРАШ ДЕГІАУХ

Хlара шу массаза лала дукхагlа хул вай республике Іилмахой. Цхьаболча испециалисташа йиэтедаьккха шеай диссертацеш тlа ду, балхаш, хlьта хlанз уж чакхъяха кийчо еш а ба уж.

Ший докторски диссертаце тlара болх йистебаьккха ваьннав технически Іилмай кандидат, Грозненски мехкдаьтта института доцент Л. Е. Симонянц, мехкдаьтта скважинашта, къаьстта а тlехкlоаргачарна бурув деттара даькъера воккха специалист. Л. М. Симонянца доккхий тохкамаш даьд турбобурех толашагlча тайпара пайда ийбареи царнз эксплуатаци яреи хьакъехьа, алмаза повкъосталца скважинаш яхара, бурув деттара эггара пайданагlа йола режимаш гучаяхара, мехкдаьттаи газовни скважинаш яхара, кхыча дешай хьакъехьа.

Укх гаргтарча хана Къахьегама Цlеча Байракха орден йолча, Губкина цlерахча Московски мехкдаьтта - химическии газовни промышленноста институте чакхъякха оттаеш я цуи докторски диссертаци.

Ший докторски диссертаце тlара болх баь вала воал исторически Іилмай кандидат, Нохч - ГІалгІай пединститута доцент К. Н. Ефанов а. Цо тохкам баьб Къилбаседа Кавказа республикайн областийн лоаманхой юрташка колхозни болам боаржабелга кийчдара йола болхлой класса хьалхlе лелаяра роль чlоагlъяра партийни организацеша баьча балхах лаьцача деша.

Укх гаргтарча хана Грозненски мехкдаьтта институте ший кандидатски диссертаци чакхъякха оттаергйолаш ва В. Г. Равдин. Нов. Равдина балха кулгалдеш хиглав профессор, технически Іилмай доктор А. З. Дорогочинский. Диссертанта ший болх чакхбаьккхаб Грозненски химически комбинате, хlаьта диссертацена кийчо еча хана 10 гаргга Іилма статья ерригсоюзни технически журналаш тlа кепатеха ара а яьккхай цо. Из болх мехкдаьтта химе заводашкарча производствана боккха практически лоархlам болаш ба.

Ший кандидатски диссертаце тlа бу болх баь ваьннав А. М. Цуров а. Цун балха тема: «Нохч-ГІалгІай АССР малхбузехьарча лоамашта юхерча кlезига щелок йоаллача Іаьржача лаьтташка ювча хьажкlашта ухийтача удобреней эффективность». Из диссертаци чакхъякха оттаергъя гор. Орджоникидзерча Горски юртбоахама институте.

Вай республика Іилмахоша болх беш йола темаш эрг-эрга я. Цхьабакъда, уж ерригаш а таханарча ден хьаштаншта маьшшара я.

В. ДМИТРИЕВ.

ФУТБОЛ — 1967 ШУ

1967 шера футболах йолча XXIX чемпионате дошо медалаш яха гlерташ къувсаш хургья ткъеста команда: «Динамо» (Киев), СКА (Ростов-на-Дону), «Нефтяник» (Баку), «Спартак» (Москва), ЦСКА, «Торпедо» (Москва), «Динамо» (Тбилиси), «Динамо» (Москва), «Пахтакор» (Ташкент), «Шахтер» (Донецк), «Динамо» (Минск), «Кайрат» (Алма-ата), «Арарат» (Ереван), «Черноморец» (Одесса), «Торпедо» (Кутаиси), «Зенит» (Ленинград), «Локомотив» (Москва), «Крылья Советов» (Куйбышев), «Заря» (Луганск).

СССР футбола Федераце еннача предложенеех цу тайпара соцам тlаийцаб спортивни Союза Центральни Совета президиумо.

Шадахача шера санна хlара команда шоайла шозза-шозза ловзаргья. Тlеххьара моттиг лькккха команда «А» класса шоллагlча группе чуйоаккхаргья. Хlаьта шоллагlча эшелона 58 командах дикагlъяр «А» класса хьалхарча лиге хургья.

«А» класса шоллагlча группа командаш а йийкъай кхаь подгруппана, хlаьта уж а шоайла шозза-шозза ловзаргья. «А» класса лакхерча лиге юкъеяха бокъо яккха гlерташ хургья укх тайпара командаш: СКА (Одесса), «Авангард» (Харьков), «Текстильщик» (Иваново), «Шинник» (Ярославль), «Уралмаш» (Свердловск), «Днепр» (Днепропетровск), СКА (Львов), «Жальгирис» (Вильнюс), «Шахтер» (Караганда), «Терек» (Грозный), «Алга» (Фрунзе), «Авынтул» (Кишинев), «Локомотив» (Челябинск), «Даугава» (Рига), СКА (Новосибирск), «Динамо» (Ленинград), «Трактор» (Волгоград), «Локомотив» (Винница), «Политотдел» (Ташкентски область), «Труд» (Воронеж), «Строитель» (Ашхабад), «Спартак» (Гомель), «Металлург» (Запорожье), «Кубань» (Краснодар), «Энергетик» (Душанбе), «Локомотив» (Тбилиси), «Динамо» (Таллин), «Карпаты» (Львов), «Волга» (Калинин), «Ростсельмаш» (Ростов-на-Дону), «Рубин» (Казань), «Спартак» (Нальчик), «Сокол» (Саратов), «Строитель» (Уфа), «Нефтяник» (Фергана), «Восток» (Усть - Каменогорск), «Темп» (Барнаул), «Иртыш» (Омск), «Ширак» (Ленинакан), «Динамо» (Ставрополь), «Таврия» (Симферополь), «Судостроитель» (Николаев), «Балтика» (Калининград), СКА (Киев), «Торпедо» (Томск), «Луч» (Владивосток), СКА (Хабаровск), «Волга» (Горький), «Динамо» (Кировобад), «Кузбасс» (Кемерово), «Динамо» (Батуми), «Звезда» (Пермь), «Звезда» (Кировоград), «Локомотив» (Калуга), «Спартак» (Орджоникидзе), «Авангард» (Желтые воды), «Памир» (Ленинград), «Мешахте» (Ткибули).

Цхьайолча союзни республикайн РСФСР областнойн спортивни организацеша «А» класса шоллагlча группе командаш дукхагlа хилийтар дехаш еннача предложенега а хьежжа 1967 шера уж командаш 68-лега дlакхоачаш хилийта лаьрхlар Центральни Совета президиума. «А» класса шоллагlча группе хьалчуйоаха командаш бокъонца йолча спортивни принципах йоахаргья. Кхы тlалуш йола итт моттиг дlалоацаргья 1967 шера «Б» класса РСФСР чемпионате хьалхара пхи моттиг яькхача командаша, Украина чемпионате хьалхара кхо моттиг яьккхача кхаь командa, хlаьта Средне Азеи Казахстанеи зоне гlолла хьалхара моттиг яьккхача команда, кхыча союзни республикай «Б» класса коллективашта юкъе хиннача финальни нхьашка котъяьнача команда.

Спортивни Союза Центральни Совета Президиумо укх хьатlайоагlача сезоне мехка хьалхара моттиг яккхараи СССР Кубок яккхараи йола яхьаш летгlа чакхъяха декхарийла яьй СССР футбола Федерации моттигашкара спортивни организацешни.

1967 шерарча чемпионата хьалхара матчаш дlайолалургья 2 апреле, «А» классе шоллагlча группана чуйоагlача командай яхьаш 5 апреле дlайола а яь 20 ноябре чакхъхха лерхl.

15 феврале денз 20 мартага ккачалца «Советский спорт» газета оттаяь приз яккхара турнир е лаьрхlад СССР футбола Федерацеи «Советский спорт» редакцеи. Цу турнире дакъа лоацаргда лакхерча лиген «А» класса шоллагlча групперчен эггара дикагlча командаша. Цул совгlа, март бутт чакхбоаллашеи апрель бетта юххьанцеи вай дикагlа йола командаш ловзаргья кхыча мехкашкарча клубашца.

Советски Іаьдало 50 шу дузаделей деадеча деношка — 8 ноябре Москве хургья СССР Кубок яккхара финальни матч.

Москве хьайнилай «ТАСС Фото-66» яха выставка. Цига хьахьокхаш да 500 гаргга сурт ТАСС-а корреспонденташи союзни республикай телеграфни агентствашин хьадаь сурташ. Стенда тlа я вай мехка я доазол арахьа а хиннача лоархlамегlарча событех лаьца суртий информацеш, суртий очеркаш; хроникальни, жанрови, спортивни сурташ.

Э. Брюханенко сурт.
«Байкалера Іуйре».
ТАСС фотохроника.

Оркестр болх беш я

Грозненски мехкдаьтта института эстрадни оркестр дуккхачарна йовзаш а дукхаезаш а яр. Цхьабакъда, тlехьарча хана оркестра юкъе хиннараш дlа-юха а къаьста болх ца беш яр из.

1966-ча дешара шера оркестр йизза вlашагlйолла вlаштlехьдаьлар цар. Эшаш мел йола музыкальни инструмент а Іалашйир. Л. Киршенбаума кулгал а деш репетицеш йора. Йоккха программа я хlанз института эстрадни оркестро кийчъяьр. Цу юкъе я А. Эшпая иллей темай рапсоди, Г. Вараняна обработка а йолаш эстардни оркестра лаьрхlа Мураделе пьеса, кхыяраш.

Каст-каста хул оркестра членаш республика кхыча дешара заведенешка шоай концерташца хьоашалгlа бахе. Шоай институте а тэйп-тайпара творчески вaІшагlкхетараш ду. Масала, белггала дар дукха ха йоаццаш Нохч - ГІалгІай пачхьалкхен филармоне симфоническн оркестра коллективаца цу оркестра хинна творчески вlашагlкхетар. Филармоне симфоническии института эстрадни оркестраша концерташ оттадьчул тlехьагlа цига гулбеннача дуккхача студенташта, преподавателашта хьалхашка института оркестрах лаьца къамаьл дир филармоне дирижера, Украински ССР-а халкъа артиста Вощак Ярослав Антоновича. Цу тайпара вlашагlкхетараш кхы дlахо а вlаштlехьдаха лерхl института оркестра.

К. РАХМИЛОВ.

ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ГІУЛАКХАШ

КЪАЬНАРА ДИПЛОМАТИЧЕСКИ ГІУЛАКХАШ НЕРДАЧА ШЕРА

Шаккха а ца гулбеннача тайпара дукха нах гулбеннабар цу дийнахьа английски кхыча мехкашцарча гlулакхий министерства здане. Цхьаццахlамашка сатуэсаш бар берригаш а. Каст-каста тохаш кхаь сахьата телефон йийттар министра Джордж Брауна цу хана Сили яхача гlайрен тlарча шийн даче салоlаш хиннача премьер-министрага Вильсонага. Юххера а, шийн кхыча мехкашцарча гlулакхий министра багах Англи кхайкар США-га, Къулбехьен Вьетнамага, Вьетнама Демократически Республикага Вьетнамера тlом соцабара барт вlаштlехьбаккхар духьа сов чехка цу кхаь мехка вихалий совещани гулъяра уж тlахьехаш. Тlаккха, кхоачаш шоллагlча ден Іуйранга вала а кхелехьа, президента Джонсона — Лондонои Вашингтонои шоай гlулакхаш хьелххагlе а вlаштlехьдаьхача ганна — сов чехка пресс-конференци а гулъяь, хьаккхайкадир, английски «инициатива» ше хьалдоацаш хилар.

Фу лерхlар Лондоно кхыметтел Англе буржуазни газетий оагlонгахьара а харцахьа лоархlаши эгlазалца бегйоахаши йолча шийн дипломатически демаршаца.

США-с Вьетнаме лоаттаеча агрессе гlулакха лейбористий правительства позицена еш йола критика декабре чlоагlъелар американски авиаце оакхарой хьисапе ДРВ маьршача городаштен юрташтен бомбаш чуетташ хилар бакъдолга дунен общественноста шlаьхха а кхайначул тlехьагlа — хlанз ховш американски журналиста багара. Парламенте белггала болча членаша, доал деш йолча лейбористски нарте моттигерча организацеша премьерагара Вильсонагара шlаьхха а хьадийхар США-с Вьетнаме лоаттабеча бlехача тlема хийра валга, а хlаьта иштта ДРВ-ена бомбаш чуетташ хилар хоадамболлаш харцахьа лоархlилгеи уж соцаяр хьадехилгеи а.

Цу хана дар шийна критика еш болча дуккхачаргахьа юха а хьежаш Вильсона правительства политически чlут-чlерга хьовзае лаьрхlача «Санди таймс» яхача английски газето аьннайох, шийн царте мугlараштa юкъе мятеж гlеттара бехкаьъялар» духьа фальшиви «тlахьехам министрага» бича. Лейбористий правительства «машарерча инициатива» бокъонца йола мотиваш кхетаеш я Англе а цун доазонел арахьа а. Дуккхачарна хетар, аьлар парламента члена либерал Эрик Лаббока лейбористий правительства «инициатива» «моттийта» гlоттаяь я, аьнна хьакхайкадьча хана. Хlаьта парламента цхьаькха члена лейбориста Бленкинсона дlадийхар Къилбаседа Вьетнама чуетта бомбаш геттара соцаяра английски правительства США тlехьехилга.

Цунца цхьана, дlахорча шийн дипломатически маневра новкъосталца Лондоно лерхlар дунен общественноста еча критико юкъеераяьча Вашингтона гlулакхаш кlезиг-дукха аттача даха. Цудухьа цхьа бахьан доацаш мичад Вашингтоно ше «машар безаш» йолга дlахьокхар духьа Лондона дипломатически маневр сихха могаяь хилар.

Вьетнама Демократически Республика правительства гучаяьхар Англе «машар безаш хьегача къин» бокъонца йола мотиваш. ДРВ кхыча мехкашцарча гlулакхий министерства заявлене тlа нийса яххача тайпара, йиш яц Вьетнаме машар оттабара тlахьехам бе а цу цхьан ханна вьетнамски халкъа духьалара США агрессии вьетнамски городашта бомбаш чуеттилга хьаллаца а, агрессораи агрессе бала ночбоаллачоаи юкъе нийсон хьарак увттаде. Хlаьта, ховш мадарра, иштта из деш я США агрессивни арахьарча политика фарваторе шийга яхар деш йода Вильсона правительство.

ДРВ правительства США-гара шlаьхха а хьадийхар «цар шоай агресси соцаелга, американски бlунаши сателлитий бlунаши Къулбехьен Вьетнамера арадоахилга, ДРВ-ена духьалара ерригa тlема акташ соцаелгеи шийн гlулакхаш ше къоастаде вьетнамски халкъ мукъадутилгеи. Тlаккха сихха юхаоттабергба машар».

КОНГОНЕИ БЕЛЬГЕНЕИ ЮКЪЕРА ДОВ ДИКЪЛУШ ЛАТТ

Аьрда оагlорахьарча берда тlара Конго (столица город Киншаса) кердача шера накъаера экваториальни африкански мехка бlайхача хаоттамца ена ца Іеш, хьалха шийн хиннача метрополецара — Бельгецара гlулакхаш чlоагlа эгlарца а. Уж гlулакхаш эгlа доладелар конголезски правительство а Конгора цlастеи цхьадола кхы металлаши доахаш йола «Юнион миньер» яха бельгийски горнорудни компанийн а вlаши тоссаялар бахьан долаш. Конгора компане керттера гlулакхаш Катанга яхача провинце чухьа лесташ да.

Дlадахача шера декабрь бетта Конго правительства хьадийхар, «Юнион миньер» яхача компане 1-гlа январь хьатlакхачалехьа Брюсселера шийн административни штабквартира, цун операцешка хьежа йиш хургйолаш, Киншасе хьаяхьилга. Правительства хьадийхар «Юнион миньера» акцей пакетера 17 процент мара доаца Конго дакъа дикка доккхагlа хулийтилга. Цул совгlа, 15 январь хьатlакхачалехьа 150 миллион доллар хьадаккха гlерташ а яр Конго. Из декхар Іайнад дlанхача шерашка Конгора дlакхихьача цlастахи кхыча минеральни бедалахи йоагlа налогаш компане дlа ца такхар бахьан долаш. Конго правительства дlадехарий маlан дар бельгийски компани лоархlаш йолча горнорудни предприятех конголезски компани елга.

Компане ше Конго леладу гlулакхаш, Киншасе радиос хьа ма кхайкадарра, «ше дlалаьца мохк из болаш санна» леладеш хилара, «Юнион миньер» эхь ца хеташ доал деи шийн хьаштдар леладеш йоалялара луш дола жоп хилар африкански пачхьалкхено дlадехача цу хlамаех. Конгора гlулакхаш Брюсселера деча кулгалца леладеш йола горнорудни компани, мадарра аьлча, «пачхьалкхен чура пачхьалкхе» морг яр. Конголезски законаш теркал а ца деш, «Юнион миньеро», Конго президента Ж. Мобутус яхачох, «1960 шера 30 июне денз (Конгос ше кхычарех тийша хlама доацаш я аьнна дlакхайкаьча хана денз — редактора белгало) таханенга ккаччалца цхьаккха экспортни лицензеш йоацаш дlаувз цlаста, конголезски правительства оагlонгахьара цхьаккха тайпа тlахьожам а боацаш». Конго Іаьдалга хьтта хlама доацаш, масала, компане хlанзле барт баьб 1967 шера доаккхаргдолчун чотах 320 эзар тонн цlаста дlаккхухьийтаргдолаш. «Из боккъонца йола пиратство яр, белгалдаьккхар Ж. Мобутус, хlаьта цун хир хоададе а деза». Дуккха иттаж шерашка колониальни Конго визза вола да санна ше хеташ а кхыметтел кхычарех тийша хlама ца хилар дlакхайкадьчул тlехьагlа а кхы а йlаьхача хана шийн лоlам цу мехка африкански халкъа пачбоаллабе лерхlаш а хиннай компани. Цхьабакъда, президента Мобутус аьначох, «компане кулгалхоша дицаде дагlац, Конго цlаста хинна ца Іеш, конголезски законаш а хилар». Цхьабакъда, «Юнион миньера» кулгалхой, хlанзарча событеша хьахьокхачох, дlахо а колониальни ханашка хиннача категореша уйла еш ба.

«Юнион миньера» кулгалхоша тиганзар компане статуценаш финансови декхарашцеи дувзаденна дола дешаш къоастадара хьакъехьа Конгос дlадехараш кхоачащде. Иштта мара уж кхоачаще ца тугаш жоп делар «Юнион миньера» акцеех 15 процент шийн доалахьа долаш йолча «Таньганьика концешнс» яхача английски компане а. Цу тайпара, цар гучахьа хьахьекхар конголезски правительства шоаш хам беш ца хилар. Цхьоалагlча январе Конгос хьаккхайкадир бельгийски компани минералаш яхара йолча концессех йоаккхаш хилар а «Юнион миньера» ерригa функцеш цун когаметтен пунларда тlеи вlашагlъеллача «Сосьете женераль конголэ де минерэ» яхача компанега дlалуш хилар а. Цу кердача акционерни обществе Конго правительства доалахьа хургья 60 процент акцеш. Вож юхейисараш «конголезцашкен кхыча мехкашкарча нахаген» йоха лерхl. «Конго политически, профсоюзни, коммерчески хьашташ» чулоацаш йолча кердача компане административни совета председателалла хьожаваьв конголезец Жан-Батист Кибве.

Хила тарлуш махиллара, Конгос из гlулакх чакхдаьккхачул тlехьагlа бельгийски буржуазе дегаза Іимадаш йолайир, яйхай ше яхаш хьа а кхайкадеш. «Компане шийн хьашташ санна, иштта бельгийски акционерий хьашташ а» лораделга Іалашдара долла хlама дергда ше, яхаш кхерам тlа а тувсаш, Конго унзаръяха йолаелар Брюссель. Мобуту правительство дlайоаккхача кхоачае а тарлуш — эггара цатоам болашагlа дола хьалаш» тlакхоачадергда а яхаш, Конгона кхерам тlатувс «Либер бельжик» яхача газето. Конгона лоаллаха уллача Ангола яхача португальски колоне территоре, тlа гулдеш латт Чомбе — Бельгена тешамерча цу марионетко тlагулбаьча европейски наемникий низаш. Хlанз а тlехьа Конгона шийна чухьа а ба Брюссело яха чу тlара ког дlа-са боаккхаш боаца 70.000 бельгийцаш.

Кхерамаш тlатессилга дита а дита, шийн гlулакхаш чакхдаха йолаеннай «Юнион миньер». Бельгера еннача командах «отпуске» болх аьнна бахьан а долаш Конгора дlаха боладеннаб цlаста лоаладеча предприятешка гlулакх деш бола нах. НАТО блока мехкий новкъосталца дунен халкъашта юкъера байкот вlашагlйолла дага я. Бельге правительство «Сотьете женераль конголэз де минерэ» яхача компане доаккхаргдолча цlастана. Из цlаста ийдеш е юхадувкаш мел барий дош суде хургда, яхаш, кхерам тlатувс «Юнион миньеро».

Конголезски пачхьалкхенна иштта дlадоладелар керда 1967 шу. Дlахорча событеша хьахьокхаргда шийн дегlах яха «Юнион миньер» миссел йола из хlама Конгона дlаяккха могаргдий-дециий.

А. МЕЛИКЯН,
В. КУЗНЕЦОВ.
(ТАСС).

ФРГ. Байрейта (Бавари) кагирхой неонацистски низаш хьнарегlа хьувзадалара духьале кхайкаеча демонстраце. Нацизм юхахьахилара прогрессивни малхбузенгермански общественность эгlазъяха хилар дlаккайкаду плакаташ я цу «йист ца хилара марша» доакъашхошкаръяраш.

ДПА—ТАСС-а сурт.

Ер кердадараш чlоагlа хоатташ хургда. Московски транзисторин дlаюха кхуьха «Юность» яха телевизор (аьрдехьа) лаьрхlа я 12 каналах моллагlча канало кlай-lаьржа сурташ хьахьокхаргдолаш. Уж мегаш я помещене, автомобилаца водача хана, туристически походе. Хьалхарча юхьигах перемении тока сета энергеца болх бу цо, вокх юхейнсача хана къаьстта коробке — приставке вlашагlъеллача 12 вольтови аккумуляторни батареяца е 12-вольтови легковой автомашина бортови сета энергеца болх бу цо.

Юкъмоттиге — новосибирски транзисторни «Комета - 206» яхача магнитофона керда модель, цун дозал дакхо килограмм.

Аьттехьа — дlа-юха кхуьха «Меридиан» яха радиоприемник, стандартни батарея энергеца болх бу цо. Киеве арахецаргйолча цу приемника ялх диапозон я.

Э. Евзерихина сурт.
ТАСС фотохроника.

ДАРБАН ХИЙ

Грознера радонови водолечебница ца йовзаш вай республике моттел ерригача Къилбаседа Кавказе а атта саг коравоагlаргвац. Итт шу гаргга ха я из болх бе йолаенна. Цу хана денз укхаза дарба даьд дуккхача наха. Юкъера лаьрхlача радонови ваннашка а хиле цхьан дийнахьа укхазара дlавода саг ши бlаь гаргга ва, — яхаш дувц укхаза болх беча лора Левин Михаил Львовича. Дукха нах ух вайна лоаллахарча республикашкара а иштта Ростовера, Волгоградера Астраханера, кхычахьара а.

Грознерча радонови ваннашка а ухаш дарба дейта Волгоградера енаяр Ширгина Варвара Александровна. Когий пхьаьнашта чlоаггlа лазар долаш яр из. Хlаьта юххера цlа йодаш тоаенна яр. Укх тайпара йоазув дитад укхаза шийна дарба а дейта дlаяхача Е. Долговас: «1964-ча шера со укхаза йоагlача хана гlажамашца халла мара дlайолаяла йиш йолаш яцар со. Уж цlаккха а сай бера дlаяргья аьнна а хетацар. Хlаьта шин шера ваннашка иха дарба а хинна дlайодаш се вlалла а цамогаш ца хилча санна хет. Дега тlара баркал оал аз соца салла массанеца а безаме, Іимерза хиннача лорашта а гlулакх деча персонала а».

Цу тайпара масалаш дуккха доаладе йиш я, хlаьта лоаца аьлча шийна даьча гlулакха раьза воацаш цхьаккха а саг дlаводац укхазара.

Р. КОСТИН.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГІалгІайчен лаьтталеладерхо (эрсий меттала); 6.45 — ашараш; 6.50 — хоамаш; 7.10 — Грозненский рабочий». Комсомольское племя» газетий обзор; 7.20 — передачай программа; 7.25 — Москва; 7.35 — «Къона тlехье» (гlалгlай меттала); 7.50 — «Сердало» газета обзор; 8.00 — Москва; 16.00 — передачай программа; 16.05 — концерт; 16.30 — «Юрта Совета балха ди» яха передача (гlалгlай меттала); 16.45 — керда хоамаш (гlалгlай меттала); 17.00 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.15 — индустриальни Нохч-ГІалгІайче (эрсий меттала); 17.30 — «Нохч-ГІалгІай халкъий доттагlал чlоагlденнад революционни къовсаме» яха беседа (нохчий меттала); 17.45 — керда хоамаш (нохчий меттала).

УКВ: 9.00 — Волной играет малахит яха музыкальни радиокомпоцизи; 9.45 — Хиндемита симфонически халхараш; 10.15 — «Консул лочкъаваьв» яха радиоспектакль; 11.10 — «В. П. Захаров» яха концерт-очерк; 19.00 — «Сильва» яха Кальмана оперетта монтаж; 20.55 — «Ираза йиш» яха концерт; 21.33 — «Бlарзе ираз» спектакла композици.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 13.00 — Цlеча жlовнах бола фальг (оттабу Красный молот завода ДК коллективо). 13.30 — бераштa дола фильм; 18.00 — телевизионни кердадараш (эрсийи нохчийи меттала); 18.30 — нохч-гlалгlай музыка исторе тlара. Передача; 18.55 — «Шин дукъал тlехьашка» яха киноочерк; 19.15 — «Сийлахь-йоккхача биографе оагlонаш. Редакце шерашка парти бахьан долаш лоаттабаь къовсам; 19.35 — Шоана, бераш! 19.45 — Киножурнал; 19.55 — «Кэто Котэ» яха музыкальни комеди.

ХОЙ ШОАНА

АНТИЛОПА ШУРИЙ КЪАЙЛЕ

Аскане-Нове хинначоа ца зелуш юсаргъяцар уж йlаьха мулаш йола антилопаш. Каннаш я уж. Заповеднике каннаш яха тоъал дукха-ха я. Кара Іемай уж, цар Іул доккха хулаш латт. Хlаьта массехк шу хьалхагlа биологически Іилмай доктор Владимир Данилович Треус керте а волаш болча зоопарка болхлоша дунен практике эггара хьалха етта йолайир каннаш.

Каннай шура шийн химически доаттамга диллача Іаттагара яькхачул дуккха а дикагlа я. Кхозза хьаьнагlа я из (8—12 процент хьоанал), цунах шозза дукхагlа йоахк белокаш. Иштта из белгалйоал керда йолаш цо дукха ха йоаккхаш хиларца, кхыметтел аьхки, ара юккъе фега латте а.

Цу башхалонаша сакхийтад Іилмахой - асканийций шурийца дарбана пайдана йола хlамаш хила тарлуш хиларах. Шийга гlолла цунна эггара хьалха тохкам бе лаьрхlар чlоагlа чуденна кхайкор долаш волча лаборанта Гурьев Павела. Белгала, дарба доалаш хинаяр антилопа шура. Дижа доладелар лазар, Гурьев вийрзар.

Шоллагlа вола энтузиаст хилар Федор Лукич Познахиринах — хьайбаш леладара института Іилмаи болхлочох. Из а вар кхайкор долаш. Иштта из а верзавир каннай шуро.

Цу тамашийнача молхана уйла тlаяхар моттигерча больница хирурга Борис Измайлович Кенджиева. Лоралуш де дезаш гlулакх дар из, бакъдар аьлча: унахошта из могаяле хьалхагlа цунах дарба даргхиларах бокъонца дог тешаде деза.

Хьайбашта эксперимент яргара дlаволавелар Борис Измайлович. Опыташа хьахьекхар, каннай шурийца кхьабача жlалей желудка чу хиннача човна сихен чlоагlен муъ беш хилар.

Цул тlехьагlа 1964 шу долалуш аскалийски больнице йихьар ши йиша — Новотроицки района колхозхой Мехалыка Екатерина Никифоровнаи Пащенко Анна Никифоровнаи. Уж шаккхе а пул хьалхагlа Крымски мединституте лазар тохкийташ хиннай. Рентгенои анализашеи хьахьекхар, желудка чу сов гаьна ялийта, эггара халагlа йола тайпа чов хилар.

— Фу дергда хlаьта, — велакъежар Борис Измайлович, — шурийца дарба ца дича даргдац шоана...

Йижарашта цо бегаш бу аьнна хийтар. Ма чlоагlа цецбаьннабар уж шоллагlча дийнахьа Іуйрийна хlама даале хьалхагlа медсестрас шоашта ах-ах пела шура еча. Цецбаьнна вlаший бlара а хьежа, Екатеринаси Аннаси дlамелар. Бокъонца йола шура я-кх! Сов йикъеи хоза хьадж йоагlаши хилар мара кхы хlама доацаш. Машинах чакхбаьннача тайпара бола керда тlоа санна я.

Бутт чакх ма баьллинге а Кенджиева йижарий рентгене бахийтачул тlехьагlа, долла хlама гуш йолча аппарата чов кораянзар е Аннай а, е Екатеринай а желудка чура.

Йижарашта тlеххьа из керда средство мела болабелар кхы а иттаж унахой.

Херсонщинера гаьнна арахьа а сихха дlахезар каннай шурех дарба доалаш хилар. Из теркалйир УССР унахцlено лораяра Министерства. Министерства Іилман совето асканийцаша дlадоладаь гlулакх къоабал а даь, Крымскии Одесскии медицински институташта тlадиллар кердача молхана бокъонца клинически тохкам белга.

Симферополе цкъа йолалуш массехк кафедра йолаелар каннай шурийна тохкам бе. Гигиена кафедро бокъонца лаборатории анализ йир шурийна, хирургеи терапеи кафедраша иттаж унахошта мела а еш цунах фу дарба доал хьожаш тохкам баьб цунна. Аскане-Нове хиннараш санна хилар результаташ.

Юххера а, малагlа къайле я каннай шурех йоаллар? Аз из хаттар даьча Крымски мединститута гигиена кафедра заведующе Валерий Сергеевич Овсянникова аьлар:

— Бокъонца даьча лаборатории тохкамаша хьахьекхар, къаьстта шоай тайпара микроорганизмаш шурийца Іаламаьте дукха хилар. Цу микроорганизмаша йоаеш хила езаш я, гучох шоай хьисапера кхыйола лазараш хьедергаш.

Из иштта дий-деций хьахьокхаргда дlахо йодача хано. Хlанз укх сахьате кхетадеш дар цаl да: Іаламерча цу тамашийнача хlаман дlахо бокъонден йlаьхача ханен зем баханза а из Іомаянза а яргъяц.

Сергей КАЧИКОВ,
украински республикански «Болхлой газета» корреспондент.

1966 шера арадаьннача № 51 йолча «Огонек» яхача журнала тlара.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный. Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; партийни вахареи культураи отделий — 3-42-30; промышленноста отдела — 3-34-38; юрта боахама отдела — 3-42-50.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж) ТЕЛЕФОНЫ: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; отделов партийной жизни и культуры — 3-42-30; промышленного отдела — 3-34-38; сельскохозяйственного отдела — 3-42-50.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

Д 02006. Заказ № 92.